

SIRIRAJ MEDICAL LIBRARY

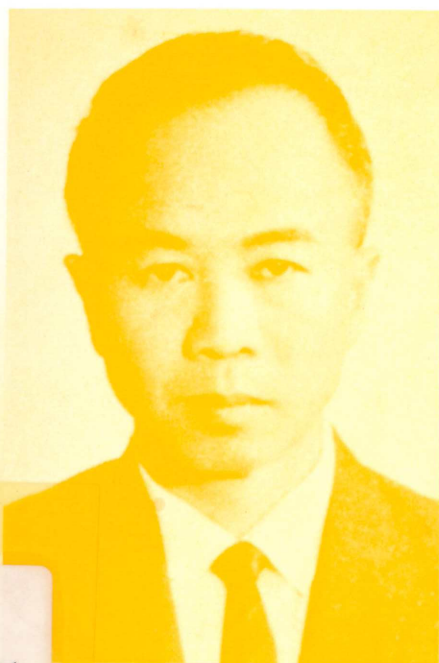

1010101723

ประม บรูี ครังที่ 3

เรื่อง

"เมื่อคัลยแพทยฎกร้องเรียน"

WO

21

ท262ม

2549

โดย

รองศาสตราจารย์นายแพทย์ทองดี ชัยพานิช

ณ ห้องประชุมอรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ ชั้น 5

ศูนย์การแพทย์ศิริกิติ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

วันจันทร์ที่ 20 พฤศจิกายน 2549

บ 14491564

F 1 S.ศ. 2549

118526822

ปาฐกถา เปรม บุรี ครั้งที่ 3

เรื่อง

“เมื่อศัลยแพทย์ดูกรเรียน”

โดย

รองศาสตราจารย์นายแพทย์ทองดี ชัยพานิช

W0

21

78622

2549

ณ ห้องประชุมอรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ ชั้น 5

ศูนย์การแพทย์สิริกิติ์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

39564

วันจันทร์ที่ 20 พฤศจิกายน 2549

With Compliments

ศาสตราจารย์นายแพทย์ทองดี ชัยพานิช

คณบดีคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี

ชีวประวัติของนายเปรม บุรี (2461 - ปัจจุบัน)

โดย: นายเปรม บุรี

เกิดวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461

บุตรของ นายชื่น บุรี และนางทิพย์ บุรี อ.เมือง จ.เชียงใหม่

การศึกษา โรงเรียนปรินทรอภัยวิทยาลัย อ.เมือง จ.เชียงใหม่
จบ ม.8 ปี พ.ศ. 2478 (ม.8 รุ่นสุดท้าย)

ศึกษาต่างประเทศ ประเทศอังกฤษ พ.ศ.2480

- Plymouth Technical College 9 เดือน เพื่อเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยลอนดอน วิชาแพทย์ที่ Guy's Hospital Medical School
- Guy's Hospital Medical School พ.ศ.2481
- สงครามโลกครั้งที่สอง พ.ศ.2482-2488 ไทยประกาศสงครามกับอังกฤษ และอเมริกาในเวลาต่อมา การศึกษาแพทย์ต้องชะงักลง เพราะเป็น Enemy Aliens

เสรีไทยฝ่ายอังกฤษ สมัครเข้าเป็นเสรีไทยฝ่ายอังกฤษ วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2485 เข้ามาปฏิบัติทางทหารในประเทศไทย พ.ศ.2487 จนสงครามสงบลง ปี พ.ศ.2488 กลับไปศึกษาวิชาแพทย์ที่ Guy's Hospital Medical School ต่อ รับเหรียญ M.C. จากรัฐบาลอังกฤษ

การศึกษาต่อ

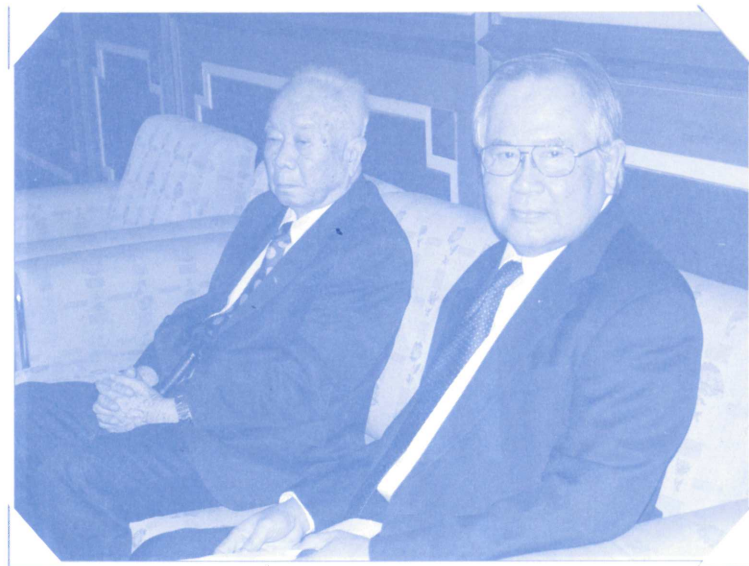
- จบแพทยศาสตร M.B., B.S. (London)
- พ.ศ.2492 MRCS (Eng.), LRCP (London)
- แพทย์ฝึกหัดและแพทย์ประจำบ้านที่ Pembory Hospital (เครือข่ายของ Guy's Hospital Medical School) 3 ปี พ.ศ.2492-2495

ปฏิบัติงานต่อทางแพทย์เพื่อหาประสบการณ์ โดยได้รับทุน ก.พ.

Harwich and Dovercourt Hospital	1 ปี
Scunthorse Hospital	1 ปี

❖ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเปรม บุรี อดีตหัวหน้าภาควิชาคัลยศาสตร์ คนแรก ❖

❖ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเปรม บุรี และศาสตราจารย์เกียรติคุณสิระ บุณยะรัตเวช ❖

❖ ศาสตราจารย์เกียรติคุณเปรม บุรี ❖
มอบของที่ระลึกให้ศาสตราจารย์เกียรติคุณสิระ บุณยะรัตเวช องค์กรปาฐก

❖ ศาสตราจารย์นายแพทย์กฤษฏา รัตนโอฬาร ❖
หัวหน้าภาควิชาสัตยศาสตร์

❖ บรรยากาศในการแสดง ปาฐกถาเปรม ภูมิ ครั้งที่ 2 ❖

ชีวประวัติวิทยากร

รองศาสตราจารย์นายแพทย์ทองดี ชัยพานิช

ชื่อ
ตำแหน่งปัจจุบัน
สถานที่ทำงาน
ประวัติการศึกษา/อบรม
แพทยศาสตร์บัณฑิต

รองศาสตราจารย์นายแพทย์ทองดี ชัยพานิช
ผู้อำนวยการสำนักงานราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย
ราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย

แพทย์ฝึกหัด
Rotating Internship
Residency in Surgery

จากสถาบัน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์
จากสถาบัน โรงพยาบาลศิริราช
จากสถาบัน St. Francis Hospital, Trenton, New Jersey, USA
จากสถาบัน St. Elizabeth's Hospital, Tufts University
School of Medicine, Boston, Massachusetts,
USA

Research Fellow

จากสถาบัน Peter Bent Brigham Hospital, Harvard
Medical School, Boston, Massachusetts, USA

ประสบการณ์พิเศษ
ตำแหน่งอื่นในปัจจุบัน

อาจารย์พิเศษ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์พิเศษ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อาจารย์พิเศษ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ประธานอนุกรรมการฝ่ายกิจการสังคม สมาคมแพทย์ระบบ
ทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย

ตำแหน่งสำคัญในอดีต

อนุกรรมการฝ่ายจริยธรรม ชุดที่ 1 ของแพทยสภา
กรรมการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะคราวประชุมในคณะกรรมการจัด
ทำพจนานุกรมศัพท์แพทยศาสตร์ ราชบัณฑิตยสถาน
รองศาสตราจารย์ ภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
บรรณาธิการวารสาร Thai Journal of Surgery ของราชวิทยาลัย
ศัลยแพทย์แห่งประเทศไทย
ประธานชมรมเปลี่ยนอวัยวะแห่งประเทศไทย
ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลสมิติเวช ศรีนครินทร์

#####

บทย่อ

ปาฐกถาปฐม บุรี ครั้งที่ 3

เรื่อง “เมื่อศัลยแพทย์ถูกร้องเรียน”

โดย รองศาสตราจารย์นายแพทย์ ทงดี ชัยพานิช

การละเลยต่อผู้ป่วยเป็นเรื่องสำคัญที่นำไปสู่การร้องเรียนแพทย์ได้ เพราะผู้ป่วยมีความรู้สึกว่าคุณทอดทิ้ง การไม่เอาใจใส่ในอาการและคำขอร้องของผู้ป่วย อาจเป็นจุดเริ่มต้นของความไม่พึงพอใจที่จะขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อมีความไม่สมหวังในผลการรักษาที่มีการผ่าตัดร่วมด้วย ก็จะเป็นเหตุที่นำไปสู่การร้องเรียนในที่สุด สำหรับศัลยแพทย์นั้นเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจถูกร้องเรียนจากผู้ป่วยและญาติในหลาย ๆ สถานการณ์ เหตุผลสำคัญที่นำมาร้องเรียนนั้นเป็นเพราะความไม่พึงพอใจในบริการ และ ความเสียหายจากผลแห่งการรักษาหรือการผ่าตัด ซึ่งมีความรุนแรงตั้งแต่เพียงเป็นเรื่องของการเจ็บปวดทรมาน ความพิการทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไปจนถึงขั้นเสียชีวิต

มีผู้ป่วยจำนวนไม่น้อยที่ไม่ทราบเลยว่าการผ่าตัดที่เขาได้รับนั้นเป็นการผ่าตัดอะไร และใครเป็นศัลยแพทย์ผู้ทำผ่าตัดให้เขา เพราะศัลยแพทย์ที่ทำผ่าตัดนั้นไม่ได้สร้างปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่ดีกับผู้ป่วยและญาติ ไม่ได้ให้คำแนะนำชี้แจงที่เหมาะสม ดังนั้นเมื่อผู้ป่วยหรือญาติเกิดรู้สึกผิดหวังในประการใดประการหนึ่งก็จะเป็นเรื่องธรรมดาที่จะร้องเรียนว่าศัลยแพทย์มีความประมาท ทั้งที่โดยแท้จริงแล้ว ศัลยแพทย์ทุกคนจะมีความรู้สึกว่าเป็นความสูญเสียเปล่าอย่างยิ่งที่ผู้ป่วยซึ่งตนได้ทุ่มเทพยายามทำผ่าตัดให้มันต้องพิการหรือเสียชีวิตแทนที่จะหายเป็นปกติ

การร้องเรียนศัลยแพทย์มีประเด็นที่แตกต่างจากแพทย์ในสาขาอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ประเด็นอันเกี่ยวกับการตัดสินใจทำผ่าตัดหรือไม่ทำผ่าตัด และผลแทรกซ้อนในระหว่างและ/หรือภายหลังการผ่าตัด รวมถึงประสบการณ์และทักษะของตัวศัลยแพทย์ด้วย การตัดสินใจทำการผ่าตัดเพื่อรักษาผู้ป่วยทุก ๆ รายนั้นต้องแน่ใจว่ามีข้อบ่งชี้การผ่าตัดที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งในด้านการเตรียมความพร้อม และช่วงจังหวะเวลาของการผ่าตัดที่อาจจะล่าช้าหรือสายเกินไป ศัลยแพทย์พึงตระหนักไว้เสมอว่าการทำผ่าตัดผู้ป่วยทุกครั้งย่อมมีความเสี่ยง

ไม่มากนักน้อย กล่าวคือ ผู้ป่วยเป็นผู้รับความเสี่ยงในขณะที่ศัลยแพทย์เป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้น การผลิผลตามทำการผ่าตัดในโรคหรือภาวะที่ยังไม่ควรหรือไม่จำเป็นต้องผ่าตัดนอก จากจะไม่ได้ผลทางการรักษาแล้วยังอาจจะทำให้ต้องตกเป็นผู้ถูกร้องเรียนหรือฟ้องร้องได้

ในทางศัลยกรรมปัจจัยสำคัญที่อาจขยายผลเป็นเหตุให้ผู้ป่วยเสียหายและนำไปสู่การร้องเรียนศัลยแพทย์นั้นมีหลากหลายประการ เช่น ทำผ่าตัดดัดล่าช้าหรือสายเกินไป ทำผ่าตัดผิดพลาดให้เกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรงซึ่งอาจเกิดจากขาดประสบการณ์ ขาดความพร้อม รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือประมาทเลินเล่อ หลงลืมทิ้งสิ่งแปลกปลอมไว้ในตัวผู้ป่วย เป็นต้น ส่วนศัลยแพทย์ตกแต่งเสริมสวยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการร้องเรียนสูงกว่าศัลยแพทย์ด้านอื่น ๆ นั้น การร้องเรียนเกือบทั้งหมดเป็นเพราะผลงานจากการผ่าตัดไม่ได้ตรงตามที่คาดหวัง

เมื่อศัลยแพทย์ถูกร้องเรียนก็เป็นธรรมดาที่ในจิตใจจะเกิดความบีบคั้น ท้อแท้ สับสน และ อารมณ์ขุ่นมัว หรือในบางกรณีก็กลับเกิดเป็น โมโห เคียดแค้น ซึ่งโดยที่ถูกต้องแล้วควรจะมองว่าเป็นการเรียกร้องเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยมากกว่าจะเป็นเจตนาของผู้ป่วยที่จะมุ่งร้ายต่อศัลยแพทย์ที่ทำผ่าตัดรักษาตน เป็นการเรียกร้องการเยียวยาจากความเสียหายหรือสูญเสียที่ผู้ป่วยหรือญาติได้รับ ดังนั้น ศัลยแพทย์จึงควรตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มีความรู้ความสามารถและทักษะ วิชาการรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ใช้ความสามารถทางด้านสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ป่วยและญาติอยู่เสมอ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นเสมือนเกราะป้องกันให้พ้นจากการร้องเรียนที่มีผลบีบคั้นทางจิตใจได้เป็นอย่างดี

๙๙๙๙๙๙๙๙

คุณสมบัติของศิลาแพทย์ที่ดี

ปาฐกถา ปรม บุรี ครั้งที่ 2, วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

ศาสตราจารย์เกียรติคุณสิระ บุณยะรัตเวช

ท่านศาสตราจารย์ปรม บุรี ท่านหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ ศาสตราจารย์กฤษฎา รัตนโอฬาร เพื่อนศิลาแพทย์ร่วมอาชีพทุกท่าน และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ผมขอขอบคุณที่ได้รับเชิญให้มาบรรยายในปาฐกถา ปรม บุรี ครั้งที่สองในวันนี้ ผมถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูง และมีความเต็มใจที่รับมาบรรยายโดยเหตุผลสองประการประการที่หนึ่งผมมีความรักเคารพอาจารย์หมอปรมมาตั้งแต่ได้เป็นลูกศิษย์เมื่อสมัยผมเป็นนักเรียนแพทย์จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ และประการที่สองผมมีความรักในวิชาชีพของผม ดังนั้นถ้ามีโอกาสใดที่ผมอาจจะเป็นประโยชน์กับวิชาชีพนี้ ผมฉวยโอกาสนั้นทำให้ทันทีโดยไม่ลังเลใจเลย

ผมได้มีโอกาสร่วมทำงานกับอาจารย์หมอปรมมาหลายครั้งหลายครา นับตั้งแต่ได้จบเป็นแพทย์มา อาจารย์หมอปรมและผมได้ประดิษฐ์เครื่อง heart - lung machine ที่คงจะเป็นเครื่องแรกในประเทศไทยโดยได้ประดิษฐ์เมื่อประมาณ พ.ศ. 2499 - 2500 เราประดิษฐ์และทำเครื่องมือเองทั้งหมดโดยอย่างครบถ้วนโดยใช้ motor ขับให้ pump ที่ทำโดยขอให้ช่างกลโรงพยาบาลศิริราชช่วยกลึงเหล็กให้เป็นไปตามที่เราควบคุมอยู่ตลอดเวลา และใช้ ท่อ plastic ที่ผมไปเดินหาซื้อจากเวียงนครเขมร แล้วเคลือบด้วย silicone solution ที่อาจารย์หมอปรมหามาจากเมืองนอก เราออกแบบลอกเลียน heart-lung machine จากรูปในวารสารการแพทย์และเมื่อสำเร็จลงแล้วก็ได้ทดลองกับสุนัขหลายตัว และผมจำได้ว่าสุนัขตัวสุดท้ายได้รอดชีวิตเป็นปรกติดีหลังจากได้ใช้ heart-lung machine ที่เราประดิษฐ์เองนี้ run เป็นเวลาหลายชั่วโมง และนอกจากนี้เรายังได้ทดสอบการทำ hypothermia ในสุนัข โดยใช้ pump ของเรานี้เอาเลือดจากสุนัขมาทำให้เย็นหลายครั้งด้วยกันจนกระทั่งมีความมั่นใจว่าสามารถทำได้ และให้ความปลอดภัยอย่างเต็มที่จึงได้ทำผ่าตัดโดยใช้ hypothermia เป็นครั้งแรกในประเทศไทยกับคนไข้ที่เป็น aneurysm ของ abdominal aorta เมื่อ พ.ศ. 2501 เราได้รายงานในที่ประชุมวิชาการของโรงพยาบาลศิริราชเมื่อปลายปี 2501 ก่อนที่ผมจะเดินทางไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษ

วันหนึ่ง สองสามปีก่อนที่โรงพยาบาลรามาริบัติจะเปิด ผมยังจำได้อย่างชัดเจนถึงคำพูดของอาจารย์หมอเปรมที่ได้กล่าวว่า “เมื่อคืนหมออาธีเขามาขอจ้างให้ผมเป็นหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ของโรงเรียนแพทย์ใหม่ ผมอยากให้นำผมไปทำงานด้วยกันกับผม” คำพูดของท่านนั้นทำให้ผมมีความภูมิใจมากและได้ตอบรับคำกับท่านทันที โรงเรียนแพทย์ใหม่ที่อาจารย์หมอเปรมพูดถึงได้แก่คณะแพทยศาสตร์รามาริบัตินี้เอง

ผมเป็นคนโชคดีที่ได้มีโอกาสทำงานในวิชาชีพนี้อย่างยาวนานจนถึงปัจจุบันและได้มีโอกาสพบและทำงานใกล้ชิดกับศัลยแพทย์ที่มีชื่อเสียงทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศหลายท่านในวันนี้ผมอยากจะทำคุณสมบัตินี้ดีของท่านเหล่านั้นมาบรรยายให้ทุกคนได้พิจารณาเพื่อที่จะได้จัดจำคุณสมบัตินี้ไว้ปฏิบัติเป็นตัวอย่างต่อไป ศัลยแพทย์ที่ผมจะได้เอ่ยนามในการบรรยายนี้ได้เป็น hero และ role model ของผมมาตลอดจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ และผมอยากจะทำให้ท่านทั้งหลายได้ทราบคุณสมบัตินี้ดีเหล่านี้และนำไปพิจารณาเป็นประโยชน์ต่อไป

ก่อนอื่นผมจะต้องขอกล่าวถึงลักษณะจำเพาะของศัลยแพทย์เสียก่อน

- ศัลยแพทย์เป็นอาชีพที่มีเกียรติและเป็นผู้ที่สังคมยอมรับนับถือ แต่ในขณะเดียวกันความเรียกร้องและคาดหวังของสังคมที่มีต่อศัลยแพทย์ก็สูงด้วย ทุกคนหวังว่าจะต้องได้สิ่งที่ดีที่สุดจากศัลยแพทย์ท่านนั้น อะไรที่น้อยไปกว่านั้นเขาจะไม่ยอมรับ
- ความรับผิดชอบของศัลยแพทย์เป็นความรับผิดชอบที่สูง เพราะเราต้องรับผิดชอบต่อชีวิต กับคุณภาพของชีวิต และ ลักษณะของงานที่ศัลยแพทย์ต้องเผชิญหน้าอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันเป็นงานที่เรียกได้ว่าเป็นงานที่ stressful ที่สุด เพราะนอกจากจะมีความรับผิดชอบที่สูงแล้วบางทีจะต้องการตัดสินใจด่วนแข่งกับเวลา การเคลื่อนไหวของร่างกายจะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องเป็นคน that fully alert, focus, และต้องได้รับการฝึกมาอย่างดี
- ศัลยแพทย์ต้องเผชิญหน้ากับความจริงอยู่ตลอดเวลา ลองคิดถึง case scenario ว่าขณะที่ศัลยแพทย์กำลังทำงานอยู่ในห้องผ่าตัดอย่างหนักและเต็มทีนั้น เขารู้อยู่ตลอดเวลาว่านอกห้องผ่าตัดจะมีญาติหลายคนที่กำลังรอฟังคำอธิบายจากศัลยแพทย์ว่าผลของการผ่าตัดจะเป็นอย่างไร นับว่าเป็นความเครียด ที่เพิ่มขึ้นอีกให้กับศัลยแพทย์อีกไม่ใช่น้อย

- **อาชีพของศัลยแพทย์เป็นอาชีพที่ควบคุมด้วย professional ethics** และสิ่งแรกที่ศัลยแพทย์ที่จะต้องคำนึงถึงอยู่ก่อนอื่นคือ Primum non nocere ซึ่งแปลว่า First, do no harm ซึ่งถ้าจะคิดให้ลึกแล้วอาชีพนี้คงจะล่อแหลมที่สุดต่อ medical ethics ซ้อนี่
- **ศัลยแพทย์เป็นผู้นำโดยปริยาย** การจะทำการรักษาด้วยการผ่าตัดนั้น จะต้องทำเป็นทีม และผู้นำของทีมก็คือศัลยแพทย์อย่างแน่นอน การเป็นผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนและฝึกหัด จึงจะเป็นผู้นำของทีมที่ชนะอยู่เสมอ
- **การสร้างศัลยแพทย์คนหนึ่งนั้นจะต้องใช้เวลานานและมีราคาแพง** อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการลงทุนที่สูงที่สุดของรัฐในกระบวนอาชีพด้วยกันกว่าจะเป็นศัลยแพทย์ได้ก็ตกอายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป จึงทำให้เหลือระยะเวลาที่จะปฏิบัติงานจริงตลอดชีวิตของการทำงานน้อยกว่าอาชีพอื่น เวลาที่จะต้องใช้ไปกับการรักษาที่เป็นก้าวร้าวตัดต่อคนไข้แต่ละคน ก็เป็นเวลาที่ต้องใช้มากกว่าเวลาที่ใช้ในการรักษาด้วยวิธีอื่น ดังนั้นถ้าจะคิดถึงผลที่ได้กับการลงทุนแล้วศัลยแพทย์ก็คงเป็นอาชีพที่มีค่าตัวสูงสุด ดังนั้นในการที่เราจะทำงานให้คุ้มกับการลงทุนของรัฐ เราจะต้องพยายามยืดการทำงานของเราเองให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทุกครั้งที่ผมได้ทราบข่าวศัลยแพทย์ผู้ใดได้เปลี่ยนอาชีพไปทำหน้าที่อื่น ผมรู้สึกเสียใจที่ประเทศเราจะเสียบุคลากรที่มีค่าและมีจำนวนน้อย ไปทำหน้าที่อื่นที่มีคนเป็นจำนวนมากสามารถจะทำได้
- **ศัลยแพทย์จะต้องเป็นผู้ที่ต้องกระทำทุกอย่างด้วยมือของตัวเองตั้งแต่ต้นจนจบ** ดังนั้นความสามารถของศัลยแพทย์จะต้องมีอย่างครบถ้วนไม่ว่าจะเป็น knowledge, skill หรือ attitude
- **ศัลยแพทย์จะต้องเป็นคนที่มีประสิทธิภาพสูงอยู่ตลอดเวลาและระหว่างการผ่าตัดศัลยแพทย์จะต้อง alert และ focus, มีสมาธิสูง พร้อมด้วยความสามารถและประสบการณ์ที่ทำให้ตัดสินใจได้ถูกและรวดเร็วแข่งกับเวลาและและไม่ทำให้เกิดเป็นอันตรายต่อผู้ป่วย การตัดสินใจและการกระทำเหล่านี้มันจะต้องทำโดยมี body, mind, heart and soul เป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน การทำงานจึงจะมีประสิทธิภาพสูงสุด**

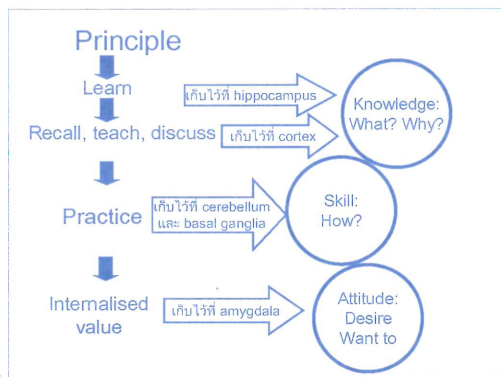
ในการบรรยายนี้ผมจะพยายามบรรยายถึงว่ามีคุณสมบัติของศัลยแพทย์ที่ดีอะไรบ้างที่ผมได้พบเห็น อ่านมาและที่ผมได้พบเห็นด้วยตนเอง ผมจะยกตัวอย่างของศัลยแพทย์ที่มีชื่อเสียงตามคุณสมบัติที่จะบรรยาย

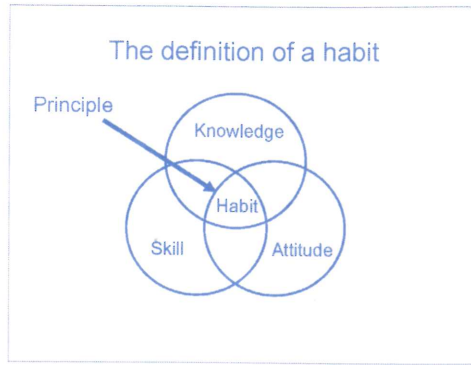
ศัลยแพทย์และประสิทธิภาพ

คงไม่มีใครได้เถียงว่าศัลยแพทย์ต้องเป็นคนที่มีประสิทธิภาพ แต่ประสิทธิภาพเป็นคำที่กว้าง และต้องการที่จะมาแยกแยะออกอย่างละเอียดว่าที่เราเรียกกันว่ามีประสิทธิภาพนั้นเป็นอย่างไร หนังสือ “The seven habits of highly effective people” เป็นหนังสือที่ได้ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อสิบห้าปีมาแล้ว¹ และเมื่อหนังสือเล่มนี้ออกมาใหม่ ๆ ผมได้ไปประเทศอเมริกาและซื้อหนังสือมาอ่าน เมื่อได้อ่านแล้ววางไม่ลงต้องอ่านจนจบและอ่านซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายสิบเที่ยว หลายครั้งเวลาผมสอนนักศึกษาแพทย์ หรือศัลยแพทย์รุ่นน้อง ผมได้ใช้บางส่วนของหนังสือเล่มนี้มาสอนเป็นการปลูกฝังให้เขาเป็นศัลยแพทย์ที่มีประสิทธิภาพให้ดีขึ้นในอนาคตต่อไป

Dr. Stephen R. Covey ได้กล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า การที่จะเป็นคนที่มีความมีประสิทธิภาพสูงนั้นจะต้องมาจากนิสัยที่ปลูกฝังมาจากภายในไม่ใช่เป็นสิ่งที่สามารถมีขึ้นได้อย่างทันทีทันใดถ้าจะเปรียบก็เหมือนกับ iceberg ที่ลอยมาในทะเล ส่วนของน้ำแข็งที่เรามองเห็นอยู่นิดเดียวนั้นจะต้องมีส่วนที่ใหญ่กว่าคอยพุงอยู่ คนที่เป็นคนมีความมีประสิทธิภาพจะต้องเกิดมาจากนิสัยที่อยู่ภายในเหมือนน้ำแข็งใต้น้ำที่คอยพุงอยู่ นิสัยเป็นสิ่งที่เราจะต้องใช้เวลาปลูกฝังให้เกิดขึ้น และไม่ใช่ว่าจะสามารถจะให้เกิดได้ขึ้นทันทีทันใด

นิสัยคืออะไร? เมื่อเรามีหลักการเราจะต้องเรียนหลักการนั้นจนเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้ง แล้วจะต้องจำให้มันไม่ลืม หลักการนั้นก็จะเป็นกลายเป็นความรู้ (knowledge-what?, why?), สามารถนำไปใช้ให้คล่องแคล่วจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญ (skill - how?) และต่อมาก็ทำให้เกิดเป็นความต้องการที่จะอยากทำ (attitude-desire, want to) และเมื่อทั้งสามเข้ามาซ้อนกันนั้นแหละคือนิสัยที่มีรากฐานอยู่อย่างหนาแน่น

คราวนี้เราลองมาดูว่านิสัยทั้งเจ็ดอย่างที่ Dr. Stephen R. Covey ได้เขียนไว้มีอะไรบ้าง

1. **Be proactive** คำภาษาอังกฤษที่ว่า proactivity นั้นอาจจะไม่อยู่ในพจนานุกรม เพราะเป็นคำที่ค่อนข้างใหม่ หรือถ้าจะปรากฏอยู่ในพจนานุกรม ก็เป็นการอธิบายอย่างสั้นๆ เป็นการ active ล่วงหน้า แต่ proactivity นั้นมีความหมายลึกซึ้งกว่านั้นและต้องการคำอธิบายและตัวอย่าง ดังจะบรรยายให้ละเอียดต่อไป
2. **Begin with the end in mind** เป็นนิสัยที่สำคัญของผู้นำ ว่าจะต้องมั่นใจในหนทางที่จะไปสู่เป้าหมายอยู่เสมอเพราะบางครั้งเราอาจจะหลงทางไปในความยุ่งเหยิงของงานจนลืมเป้าหมายกันจนหมด
3. **Put first thing first** เป็นนิสัยที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องทำตามทางเดิน ที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในเวลาที่น้อยที่สุด นิสัยนี้เป็นนิสัยของผู้บริหารที่จะต้องทำงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
4. **Think win/win** เป็นนิสัยที่ผู้มีประสิทธิภาพควรจะไปใช้ในทุกโอกาสเมื่อเกิดมีการขัดแย้งกัน เราต้องเข้าใจด้วยว่า win/win ไม่ใช่การประนีประนอมซึ่งในกรณีนั้นจะเป็นมี win/lose หรือ loose/win และเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถ้าหากได้พยายามอย่างเต็มที่แล้วหาวิธี win/win ไม่ได้ ควรจะตกลงโดย “no deal” จะเป็นทางออกมากกว่าประนีประนอม
5. **Seek first to understand, then to be understood** เป็นคุณสมบัติที่คล้ายแพทย์ควรมีอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นประโยชน์มากในการที่จะอธิบายกับคนไข้ คำพูดที่เราได้ยินอยู่เสมอก็คือ “ผมไม่เข้าใจลูกชายของผมเลย เขาไม่ยอมฟังผมพูด” เป็นตัวอย่างของคนทั่วไป คือจะให้เขาฟังเราอย่างเดียว แล้วเราจะเข้าใจเขาได้อย่างไร การที่เราเข้าใจผู้อื่นเสียก่อนจะเป็นคุณสมบัติที่อาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า empathic mindset ซึ่งจะได้อธิบายและยกตัวอย่างให้เห็นในการบรรยายนี้ด้วย

6. Synergize เป็นการกระทำอีกอย่างหนึ่งที่ศัลยแพทย์ควรจะต้องนำมาใช้เพราะ ศัลยแพทย์จะต้องเป็นผู้นำอยู่แล้วโดยลักษณะของอาชีพ การที่เรา synergize นั้นหมายถึงว่าเราทำให้หนึ่งบวกหนึ่งได้ผลบวกมากกว่าสอง หรือสองบวกสองได้ผลบวกมากกว่าสี่หลายเท่าผมจะไม่บรรยายมากในเรื่องนี้เพราะศัลยแพทย์ทุกท่านคงจะทราบกันอยู่ดีแล้ว แต่จะขอกระซิบบอกสักนิดเดียวว่า ครั้งสุดท้าย หลังจากที่ท่านได้ผ่าตัดเสร็จแล้ว และท่านได้ขอบคุณผู้ร่วมงานของท่าน ได้แก่วิสัญญาแพทย์ พยาบาลส่งเครื่องมือ พยาบาลและเจ้าหน้าที่ทั้งหลายในห้องผ่าตัดนั้นเป็นเวลานานเท่าไรมาแล้ว
7. Sharpen the saw เป็นคุณสมบัติส่วนตัวที่จะขาดไม่ได้สำหรับศัลยแพทย์ที่จะต้องทำให้เขา up-to-date ต่อวิชาการ และสามารถจะทำให้การรักษาด้วยการผ่าตัดเปลี่ยนแปลงไปเพื่อจะได้ผลดีที่สุด

เราจะเห็นได้ว่านิสัยทั้งเจ็ดอย่างนี้สามอย่างแรกคือ character ethics, สามอย่างต่อมาคือ personality ethics, และอันสุดท้ายได้แก่วินัยที่เราฝึกให้กับตัวเองให้เป็นคนที่รักจะเรียนอยู่ตลอดเวลา ในความเห็นของผมมันมีนิสัยอย่างแรกเป็นนิสัยที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นคน proactive แล้วนิสัยที่เหลือก็จะตามมาเองตั้งนั้นผมจะบรรยาย proactivity ให้ละเอียดกว่าอย่างอื่นและจะยกตัวอย่างของศัลยแพทย์ที่เป็นคน proactive ให้เป็นตัวอย่างต่อจากนั้นก็จะมีนิสัยบางอย่างในเจ็ดอย่างนี้มาอธิบาย โดยเฉพาะในส่วนที่ผมคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อศัลยแพทย์ทั่วไป

ก่อนที่จะอธิบายคำว่า proactivity ซึ่งเป็นคำที่อธิบายยากนั้นเราจะต้องมาพูดถึงคำว่า paradigm เสียก่อน คำนี้มาจากภาษากรีก paradigma ซึ่งแปลว่า model หรือตัวอย่าง แต่ความหมายของคำนี้นั้นได้ใช้กว้างไปกว่านั้นคือใช้หมายถึงว่าเป็น the way we look at the world แต่ละคนก็มีการมองโลกที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความรู้สึกของแต่ละคน การเปลี่ยน paradigm นั้นเราเรียกว่า paradigm shift ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการที่จะก้าวหน้าต่อไป

เมื่อเราเกิดมาเราจะต้องอาศัยแม่เป็นผู้เลี้ยงดูเป็นผู้ให้นมและอื่นๆ เราต้อง dependent กับคนที่เลี้ยงดูตลอดเวลา และไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ถ้าไม่มีคนเลี้ยงดู แต่พอเจริญเติบโตเป็น teenager ก็จะมี paradigm shift หรือมี paradigm shift เป็น independent และบางทีอาจจะโกรธไม่ยอมถ้าหากมีคนไม่ยอมปล่อยให้เราเป็นอิสระ สังเกตว่าเมื่อยัง dependent นั้นอะไรทุกอย่างเป็น you หมด แต่พอเป็น independent

ก็กลายเป็น I หหมด ต่อมาพอพ้น teenage แล้วคนปรกติก็จะเปลี่ยนเป็น interdependent โดยที่จะกลายเป็น we แทน การมี paradigm shift นี้ไม่ได้เกิดกับทุกคนไปเพราะบางคนเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ยังใช้คำว่า I หรือ you อยู่ ยังไม่เข้าใจการเป็น interdependent อย่างที่แท้จริง คนที่ proactive จะเป็นคนที่เข้าใจอย่างแท้จริงว่าเราจะต้องอยู่ด้วยกันและพึ่งพาอาศัยกันโดยจะอยู่แต่คนเดียวไม่ได้

ประการต่อไปคนที่ proactive เป็นคนที่เข้าใจดีว่าสมบัติที่ประเสริฐสุดของมนุษย์นั้นได้แก่สิทธิที่จะเลือก ผมอยากจะอธิบายถึงอีกสักหน่อยว่าระหว่างการกระตุ้นและการโต้ตอบนั้นจะมีช่องว่างอยู่ และช่องว่างนี้ค่อนข้างจะแคบหรือเกือบไม่มีเลยในสัตว์ทั้งหลาย ถ้าเราเตะสุนัข มันจะร้องทันทีและอาจจะกัดตบหรือไม่ก็วิ่งหนี แทบจะไม่มีช่องว่างระหว่างการกระตุ้นและการโต้ตอบ แต่สำหรับมนุษย์นั้นตรงกันข้ามจะมีช่องว่างระหว่างการกระตุ้นและการโต้ตอบเสมอ และในช่องว่างนี้เป็นที่อยู่ของ อิศรภาพที่จะเลือก ที่เราจะใช้หรือไม่ใช้อย่างใดก็ได้ คนที่ proactive จะถือว่าอิสรภาพที่จะเลือกนั้นคือพรสวรรค์ที่ธรรมชาติให้กับเรา และเขาจะเลือกทุกครั้งเมื่อมีโอกาสโดยไม่ต้องให้ใครมาสั่ง เขาจะเลือกที่จะ take initiative, เลือกที่จะ care และ concern, เลือกที่จะทำชนิดที่กระโดดเข้าเต็มตัว, เลือกที่จะทำให้อัตว์ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และเลือกที่จะรับผิดชอบ ดูแต่คำว่า responsibility ซึ่งถ้าจะแยกคำออกเป็นสองคำ มันจะกลายเป็น response และ ability ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะเลือกการโต้ตอบได้ นอกจากจะแปลว่าความรับผิดชอบตามที่เข้าใจกันแล้ว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ Viktor E. Frankl ซึ่งเป็นจิตแพทย์และเป็นคนยิวที่ถูกจองจำใน concentration camp ที่ประเทศโปแลนด์โดยพวกนาซีในสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ได้พยายามทรมาณ ทารุณ และในที่สุดฆ่าหมู่คนยิวเป็นจำนวนหลายล้านคน เขาได้รอดตายมาและสามารถทนทุกข์ทรมาณอย่างสาหัสและรอดตายมาได้โดยไม่มีคามผิดปกติของจิตใจแต่อย่างใดเลยก็เพราะระหว่างที่เขาได้รับการทรมาณอยู่ใน concentration camp นั้น เขาเลือกว่าพวกนาซีจะทำอะไรกับร่างกายของเขาก็ได้ แต่เขาจะไม่ยอมให้มาทำร้ายจิตใจเขาเป็นอันขาด จนในที่สุดผู้คุมซึ่งมีความเคารพในตัวเขาและเขาสามารถรอดตายมาได้ เขาได้เขียนหนังสือชื่อ Man's Search for Meaning เมื่อเขารอดพ้นและมีอิสระ หนังสือเล่มนี้ขายได้หลายล้านเล่ม และเป็นต้นตอของการใช้ Logotherapy คือให้ใช้วิธีมองหาความหมายของชีวิตเพื่อรักษาภาวะโรคจิตบางอย่าง²

คนที่ตรงกันข้ามกับ proactive คือคน reactive และถ้าเราจะเปรียบเทียบภาษาของคนสองชนิดเราจะมองเห็นข้อแตกต่างของคนทั้งสองประเภทอย่างเด่นชัด

ภาษาของคน reactive

- เราช่วยอะไรไม่ได้.....
- ไม่ใช่หน้าที่ของเขา....
- เขาทำให้เราโกรธ....
- ก็เกิดมาเป็นแบบนี้ดี...
- ไม่ใช่เรื่องของเขา....
- แหม, ถ้า.....
- ต้องเอาตัวเองไว้ก่อน...
- แล้วจะรับไว้พิจารณา...

ภาษาของคน proactive

- ลองดูซิเราจะช่วยอะไรได้บ้าง
- ลองเลือกวิธีอื่นดู
- เราจะไม่ยอมโกรธ
- เราจะต้องแก้ไข
- จะลองพยายามหาทางช่วย
- ร่วมมือกันทำ
- ลองมาหาวิธีที่ดีกว่า....
- ขอขอบคุณที่เสนอมาและจะรีบตอบทันที

ผมขอยกตัวอย่างให้เห็นชัด ๆ ว่าคนที่ proactive นั้นเป็นอย่างไร โดยยกตัวอย่าง ศัลยแพทย์ผู้หนึ่งให้ท่านทั้งหลายฟัง ท่านผู้นี้คือ ศาสตราจารย์นายแพทย์เปรม บุรี โดยจะเล่าเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นให้ท่านทั้งหลายฟัง เมื่อต้นปี พ.ศ. 2508 ประเทศไทยกำลังเข้าภาวะวิกฤติ โดยที่บริเวณตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่เทือกเขาภูพานที่ติดต่อกันจากทางเหนือของประเทศไทยและประเทศข้างเคียง ได้เป็นที่ที่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เข้ามาแทรกแซงเป็นจำนวนมาก และได้หว่านล้อมให้ประชาชนบริเวณนั้นเป็นปรปักษ์กับรัฐบาล โดยใช้ลัทธิที่ได้มาจากจีนแดงและรัสเซียมาเผยแพร่ และได้มีเหตุการณ์นองเลือดระหว่างผู้ก่อการร้ายเหล่านี้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง อาจารย์หมอเปรมได้ไปคุยกับฝ่ายบ้านเมืองที่กำลังเร่งพัฒนาบริเวณอีสานอย่างรีบด่วนเพื่อให้ประชาชนกลับใจมาเป็นฝ่ายไทย อาจารย์หมอเปรมเห็นว่าถ้าจะนำการแพทย์ไปเป็นด่านหน้า ก็จะเป็นการดีที่จะให้ประชาชนเห็นใจว่าเราไม่ได้ทอดทิ้งเขาเลย ในสมัยนั้นการแพทย์สมัยใหม่ยังไม่ได้เข้าไปทั่วถึงบริเวณนั้นเพราะเราขาดแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ ความเห็นและข้อเสนอของอาจารย์หมอเปรมได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากทางฝ่ายบ้านเมืองและจากท่านคณบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลศิริราช ได้แก่ ศาสตราจารย์นายแพทย์อุดม ไปชะกฤษณะ ผู้เป็นศัลยแพทย์ที่ proactive ตัวอย่างอีกท่านหนึ่ง จนกระทั่งในที่สุดได้เกิดเป็นโครงการแพทย์พัฒนาชนบทศิริราช/อุดรขึ้น โดยฝ่ายบ้านเมืองเป็นผู้สนับสนุนการเงินและร.พ.ศิริราชเป็นผู้ให้บุคลากรแพทย์ เกษัตริกรและพยาบาล จะไปพัฒนาเป็นทีมที่มีประมาณ 20 ท่าน ทีมครูปักอยู่อุดรธานี เป็นเวลาครึ่งละหนึ่งเดือน การออกไปทำงานจะแบ่งเป็นทีม ทีมละ 5 ท่าน ทีมแรกอยู่โรงพยาบาลอุดรฯ และอีก 4 ทีมแยกย้ายไปอีกสี่ทิศ ทิศละอำเภอ ได้แก่ อำเภอหนองบัวลำภู หนองหาร ฝือ และเพ็ญ อาจารย์หมอเปรม ในฐานะที่เป็นผู้อำนวยการได้แต่งตั้งให้ผมเป็นผู้เตรียมการ ผมจึงจำเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดีจนถึงทุกวันนี้ เราได้ไปทำประโยชน์อย่างมากมายในด้านการแพทย์ โดยตั้งเป็นหน่วยกลางที่โรงพยาบาลประจำจังหวัดอุดรธานี และได้เปิดให้ ward หนึ่งเป็น ICU เพื่อรับคนไข้หนักที่ refer มาจากสถานีอนามัยทั้ง 4 แห่ง ได้มีการผ่าตัดและดูแลผู้ป่วยที่เป็นโรคทางสมอง หัวใจ ปอด และอื่นๆ จนครบการรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่ ส่วนตามสถานีอนามัยก็เช่นเดียวกันเราได้ปรับปรุง

ให้เป็นสถานีนอนมายที่อาจจะเป็นโรงพยาบาลเล็กๆได้แห่งหนึ่ง และอะไรที่เหลือบอกว่าแรงก็ส่งไปทำต่อที่ส่วนกลาง ส่วนแต่ละหน่วยก็ทำหน้าที่ออกไปตรวจรักษาและให้คำแนะนำกับชาวบ้าน บางทีผู้ป่วยท้องเดินมีอาการหนักมาก นอนมาในเกวียน และเดินทางมาไกลมาก เราต้องป็นขึ้นไปให้น้ำเกลือบนเกวียนก็มี มีอยู่ครั้งหนึ่งที่หนองบัวลำภูได้เกิดการสู้รบกันจริงๆกลางดึกและมีตำรวจถูกยิงหลายคน ทีมแพทย์ที่อยู่นองบัวลำภูที่อยู่ห่างสถานีตำรวจเพียงไม่กี่เมตรและต้องไปรับผู้ป่วยที่ถูกยิงมารักษา ทุกคนเสียขวัญมากเพราะไม่รู้ว่าจะถูกโจมตีอีกหรือไม่ ทางราชการได้สั่งปิดทางไปมาจากหนองบัวลำภูจนหมด ไม่มีทางจะลำเลียงรับคนเจ็บและหน่วยแพทย์กลับ ขณะนั้นผมอยู่ที่อุดรฯ และเป็นหัวหน้าคุมทั้งหมด จำต้องตัดสินใจจากหน้าไปขอ helicopter เพื่อที่จะไปรับพวกเขากลับมาส่วนกลาง และได้ helicopter เครื่องใหญ่พอที่จะนำแพทย์และผู้ป่วยที่เป็นตำรวจที่ถูกยิงกลับไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลอุดรฯ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา ก็คือหาที่ลงลำบากและผมรู้สึกหวาดว่าเครื่อง helicopter จะไปเกี่ยวกับสายไฟที่ระโยงระยาง และต้นไม้ที่อยู่รอบข้าง มีหลายครั้งที่พวกเราได้เสียชีวิตกับการบินขึ้นลงของ helicopter ต่างชนิดที่เสียงลงตามที่แตกต่างกัน เพื่อไปออกตรวจผู้ป่วยในสถานที่ที่ยังมีการลอบยิงกันอยู่เป็นประจำ อย่างไรก็ตาม ภายใต้การนำของอาจารย์หมอบุรณ พวกเราได้ทำประโยชน์ อย่างมากมายให้กับชาวอุดร ได้ช่วยชีวิตคนนับเป็นจำนวนไม่ถ้วน และได้ประสบการณ์กับการแพทย์ การอนามัย ในท้องที่กั้นดาร และผมเชื่อว่าประสบการณ์ ที่ได้ นั้น มีผลส่งต่อมาหลายอย่างที่ทำให้พวกเราหลายคนในโรงเรียนแพทย์มีสายตาที่กว้างขึ้นและเริ่มมองเห็นความสำคัญของการแพทย์ต่อการพัฒนาชุมชน ได้มีโครงการที่มีประโยชน์ที่เกิดขึ้นมาเพราะประสบการณ์ที่ได้จากโครงการศิริราช/อุดรนี้หลายโครงการดังจะได้บรรยายต่อไป

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อไปในศิริราชก็คือหลังจากที่โครงการได้ดำเนินไปได้พักหนึ่งก็ได้เกิดการอภิปรายขึ้นครั้งใหญ่โดยที่ผู้วิจารณ์ที่มีวาทศิลป์ดีหลายท่านได้อภิปรายซึ่งเป็นสำนวนของคนที่เป็น reactive เช่น “ทำไมเราไปทำหน้าที่ของคนอื่นเช่นกระทรวงสาธารณสุขของฝ่ายบ้านเมือง เราเป็นโรงเรียนแพทย์เราทำหน้าที่ของเราดีอยู่แล้วหรือ” แต่ความจริงที่ทุกคนทราบแต่ไม่กล้าพูดออกไปชัดๆ ก็คือ มีหมอที่ทำคลินิกนอกเวลาไม่ใช่น้อยที่ไม่อยากทิ้งรายได้จากคลินิกไปอุดรฯ เป็นเวลาครั้งละหนึ่งเดือน ไม่มีใครตอบคำวิจารณ์ต่างๆนี้เลย แต่ทุกคนรู้อยู่ในใจขณะนั้นว่า “If not us, who? If not now, when?” ถ้าหากไฟจะไหม้บ้านเราจะไม่ช่วยดับไฟแต่มีเขาแต่จะกวาดบ้านอยู่ได้อย่างไร เนื่องจากอาจารย์หมอบุรณนิ่งอยู่ไม่ยอมตอบ ทุกคนจึงนั่งตามและปล่อยให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในด้านลบไปหมด แต่ผมเองอดนิยมนและชมเชยอาจารย์หมอบุรณอย่างมากที่ท่านมีความอดกลั้นและไม่ยอมตอบด้วยวาทศิลป์ เพราะปัญหาของบ้านเมืองในขณะนั้นไม่สามารถจะแก้ด้วยวาทศิลป์ หากแต่จะต้องแก้ด้วยการกระทำเท่านั้น แต่ในที่สุดทุกคนก็เห็นในเวลาต่อมาว่าสิ่งที่ท่านได้ทำนั้นถูกต้องอย่างไม่มีข้อสงสัย

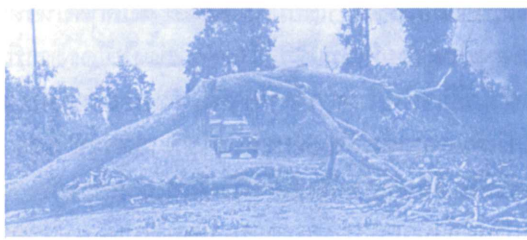

รูปบนซ้าย - ศาสตราจารย์เปรม บุรี ผู้เป็นศิษย์แพทย์ตัวอย่างที่ proactive,

รูปบนขวา - ศ.ประสงค์ ตูจินดา, ศ.สุด แสงวิเชียร, ศ.เปรม บุรี, และ นพ.ทหาร พันธวิญ อนามัยจังหวัดกำแพงเพชร ไปเยี่ยมหน่วยแพทย์ศิริราชที่จังหวัดอุดร

รูปล่างซ้าย - สถานือนามัยอำเภอทิวี่ผือ เป็นตัวอย่างของสถานที่ที่พวกเราไปปฏิบัติงานกันครั้งละหนึ่งเดือน

รูปล่างขวา - สถานที่ที่พวกเราไปพักกันที่หนองบัวลำภูนั้น ล้อมรอบไปด้วยพงหญ้าและป่าละเมาะที่มากลัวว่าอาจจะมีคนร้ายไปซุ่มอยู่ เราต้องไปกางปารอบๆกันเอง คนซ้ายมือสุดคือคุณวิรพันธ์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของสถานือนามัยหนองบัวลำภู ผู้ที่คนคลองแคล้ว proactive และได้ช่วยพวกเราอย่างมาก

รูปบน - บางครั้งเวลาออกไปตรวจคนไข้ตามหมู่บ้านและพบต้นไม้นอนขวางทางอยู่ อย่างนี้ก็หน้าหวาดเสียวและไม่รู้ว่าจะถูกโจมตีหรือไม่และเมื่อใด

รูปล่าง - เฮลิคอปเตอร์ที่มีขนาดใหญ่ ขึ้นลงแต่ละครั้งมักลัวว่าจะมีที่ขึ้นลงไม่พอและถ้าหากลำเล็กกว่านี้ก็ไม่สามารถลำเลียงได้หมด

ทำไมผมจึงยกย่องให้อาจารย์หมอเปรมเป็นคัลยแพทย์ตัวอย่างที่ proactive? ผมยกย่องท่านก็เพราะว่าในเวลานั้นบ้านเมืองกำลังระส่ำระสาย และโดยที่ไม่มีใครให้คำสั่ง อาจารย์หมอเปรมได้อาสา ได้เสนอวิธีที่จะช่วยประเทศชาติ และได้ลงมือทำงานที่มีประโยชน์ รับเป็นผู้อำนวยการโครงการศิริราช/อุดร ดำเนินการต่อเนื่องมาเป็นเวลาสมควรทั้งๆที่ได้รับ การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก ก็ไม่ยอมถอย ผมมีความเห็นว่าถ้าประเทศเราที่อยู่รอดได้ นั้นก็เพราะมีคนอย่างอาจารย์หมอเปรมที่เป็นคน proactive เลือกที่จะ care เลือกที่จะทำ และเลือกที่จะรับผิดชอบโดยที่ไม่ต้องให้ใครมาสั่ง และนอกจากนั้นโครงการศิริราช/อุดร ยังเป็นโครงการที่ให้ประสบการณ์กับผู้ที่ได้ร่วมปฏิบัติการในเรื่องการแพทย์และการพัฒนา ชนบทในท้องถิ่นที่ยากไร้ และในส่วนตัวของผมเองได้เกิดเป็นแรงดลใจให้ทำงานในลักษณะ เดียวกันในระยะเวลาต่อมาอีกหลายโครงการ รวมถึงการสอนให้นักศึกษาแพทย์มีความ สนใจใน community medicine ผมจึงได้นำทีมแพทย์อาสาสมัครจากโรงพยาบาลรามาริบัติ ภายใต้การสนับสนุนของ Rotary ดุสิต นำเอาทีมแพทย์ ทันตแพทย์ นักศึกษาแพทย์ และ พยาบาลไปตั้งหน่วยตรวจรักษาคนไข้ โดยมีอาจารย์ทันตแพทย์พิทักษ์ ไชยเจริญเป็นผู้ช่วย ที่เข้มแข็งร่วมกับเภสัชกรของโรงพยาบาล คุณมยุรี เสรีโรดม เป็นกำลังสำคัญอีกคนหนึ่ง และมีเจ้าหน้าที่ภาควิชาศัลยศาสตร์คือคุณดลดาวัลย์ นาคคล้าย (มีศีล) เป็นผู้จัดการติดต่อ และได้ไปปฏิบัติการต่อเนื่องเดือนละครั้งทุกเดือนเป็นเวลาหนึ่งปีเต็ม นอกจากนี้แล้วเมื่อ ผมได้เป็นรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลจึงได้ริเริ่มทำโครงการส่งเสริมการศึกษาสำหรับ ชาวชนบทของมหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีคุณพรณี ตันสกุลฯ หัวหน้ากองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นผู้ช่วยที่เข้มแข็ง โครงการนี้เป็นโครงการแรกในประเทศไทยที่รับ นักศึกษาจากสถานที่ที่เขาจะไปอยู่จริงๆโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก โครงการแพทย์ นี้ได้ดำเนินอยู่สิบปีเต็มและได้ผลิตแพทย์ออกไปมากกว่าห้าร้อยคน ในระยะต่อมาก็มี มหาวิทยาลัยอื่นได้ใช้วิธีเดียวกันนี้ผลิตแพทย์ในลักษณะคล้ายกัน ความดีที่ได้จากโครงการ นี้ในฐานะที่ผมได้เป็นผู้อำนวยการ โครงการมาโดยตลอด ผมขอกราบมอบให้กับอาจารย์ หมอเปรมที่ได้ให้ผมมีโอกาสสัมผัสกับชนบทในโครงการศิริราช/อุดร และได้ปลูกฝังความ รักชนบท และการทำ community development ให้กับผม

คล้ายแพथ์กับการบริหารเวลา

นิสัยที่สามของ Dr. Covey ในเรื่อง time management นั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผมอยากจะพูดถึง ถ้าเราเขียนตารางเป็น 4 quadrants โดยที่ quadrant แรกเป็นเรื่องที่สำคัญ (ซึ่งหมายถึงว่ามั่นคงกับประเด็นที่เรากำลังทำอยู่) และด่วน, quadrant ที่สองเป็นเรื่องที่สำคัญแต่ไม่ด่วน quadrant ที่สามเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญแต่ด่วน และ quadrant ที่สี่เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญและไม่ด่วน

Time management

Urgent Important	Not urgent Not important
Urgent Not important	Not urgent Important

ถ้าท่านจะหลับตาและเลือกเรื่องใดก็ได้ที่ท่านได้ทำไปแล้วและท่านพอใจและชื่นชมกับผลงานนั้น ผมกล้ารับรองได้ว่า เป็นงานที่ท่านทำใน quadrant ที่สองทั้งนั้น และถ้าท่านมัวทำกับ quadrant ที่หนึ่งอย่างเดียวยุ่ละก็ ท่านเป็นผู้ที่ทำ management by crisis เท่านั้น และจะมีโอกาสที่จะทำงานใน quadrant ที่สองได้น้อยหรือเกือบไม่มีเลย แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าท่านทำการบ้านมากๆ คือทำงานใน quadrant ที่สองมากเท่าไร สิ่งที่จะต้องทำใน quadrant ที่หนึ่งก็จะน้อยลงไปทุกที จนอาจจะไม่เหลือให้เราต้องใช้ management by crisis ก็เป็นได้

ส่วน quadrant ที่สามนั้นเป็นเรื่องของการเสียเวลาโดยใช่เหตุ แต่เป็นสิ่งที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นโทรศัพท์ หรือมีคนมาหาโดยไม่ได้นัดหมายมาก่อนเป็นต้น การที่จะจัดการกับเรื่องนี้เป็นเรื่องของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและความเหมาะสมที่ทุกคนจะต้องพิจารณาเอง

สำหรับคล้ายแพथ์นั้น ผมมีความเห็นว่า quadrant ที่สี่ที่ดูเหมือนว่ามันจะมีความสำคัญน้อยที่สุด แต่ที่แท้จริงแล้วกลับมีความสำคัญมากกับคล้ายแพथ์ เพราะเป็นเวลาที่เราจะได้พัก และมี diversion ออกไปจากงานที่เราจำเจอยู่อย่างหนัก และเป็นการทำให้

สุขภาพดี หมดความเครียด เป็นเวลาที่เราจะได้ออกกำลังกาย ออกกำลัง ซึ่งในเวลานี้เราพบว่า จะทำให้มี endorphin ออกมามากในสมอง พร้รวมกันกับมี Brain Derived Neurotrophic Factor (BDNF) ที่จะทำให้เกิด neurogenesis ใน hippocampus และทำให้ความจำดีขึ้น อีกด้วย ศัลยแพทย์ควรจะต้องมี physical fitness อันจะทำให้การทำงานเป็น whole person ถ้ามีฉะนั้นแล้วผลของการผ่าตัด การรักษาต่างๆอาจจะไม่ดีกว่าที่ควรอาชีพบาง อย่าง อย่างทหารบกเป็นต้น เขามีวันให้หยุดได้ออกกำลังกายอาชีพของศัลยแพทย์ก็ควรจะให้ ความสำคัญต่อการพักผ่อนและออกกำลังกายด้วยเหมือนกัน

ศัลยแพทย์กับ Empathic Mind-set

การที่มี empathy นั้นหมายถึงการที่เรามองโลกด้วยสายตาของคนอื่นและตรงกับ นิสัยที่สี่ของ Dr. Covey ที่ว่า seek first to understand, then be understood. การที่จะรักษาคนไข้โดยไม่เข้าใจว่าเขาคิดอย่างไรอาจจะทำให้เกิดการไม่เข้าใจกัน แต่ถ้าเราลองตั้งใจ ฟังคนไข้ให้ละเอียดว่าเขาต้องการอะไร หวังอะไรบ้าง จากการที่เขามาหาเราบางที่จะทำให้เรา เข้าใจความทุกข์ของคนไข้มากขึ้น อย่าลืมว่าถ้าหากเรามองความทุกข์ของคนไข้ด้วยสายตา ของเขาเองนั้นจะทำให้เราเข้าใจปัญหาและหาวิธีแก้ไขให้ได้ดีขึ้น

ผมจะเล่าเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้นกับผมจริงๆที่เราอาจจะลองใช้เป็น study case ดูก็ได้ ค่ะวันหนึ่งผมถูกปลุกกลางดึกโดยโทรศัพท์มาจากแพทย์ รุ่นน้องที่เป็นผู้อำนวยการ โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ขอร้องให้ผมมาช่วยพูดกับญาติผู้ป่วยที่ต้องการจะเอา เรื่องกับโรงพยาบาลว่าไม่รักษาคนไข้ให้ทันเวลาจนกระทั่งสายไป ทางโรงพยาบาลได้ พยายามอธิบายทุกอย่างให้ญาติฟังแต่ญาติไม่ยอมเข้าใจ เมื่อผมได้ไปถึงโรงพยาบาลนั้น พบว่ามีญาติอยู่เต็มประมานยี่สิบกว่าคนและกำลังฟังแพทย์หลายท่านอธิบายถึงวิธีการ รักษาของคนไข้คนนี้เป็นคนไข้ที่เป็นโรค AIDS ระยะสุดท้ายที่โรงพยาบาลได้พยายาม ให้การรักษาอย่างดีที่สุดอยู่แล้ว บังเอิญในตอนนั้นญาติขอร้องให้ทำ brain scan เกิดไปพบ brain abscess ก็อันใหญ่เข้าก่อนหนึ่ง แต่เนื่องจากคนไข้มี brain death ทางโรงพยาบาล จึงเห็นว่าการผ่าตัดให้การรักษาต่อไปไม่เป็นประโยชน์ ฝ่ายทางญาติก็โทษว่าทางโรงพยาบาล ได้พลาดและให้การพิจารณาที่โรคเข้าไปไม่รีบทำ brain scan เสียแต่เนิ่น ทำให้คนไข้หมด โอกาสที่จะรักษา ผมไม่ได้พูดอะไรเลยในตอนต้นแต่ฟังอยู่นานตลอดการโต้เถียงระหว่าง ทั้งสองฝ่าย พอจับใจความได้ว่าครอบครัวนี้เป็นครอบครัวระดับปานกลาง แต่มีลูกชาย ซึ่งได้ใช้ชีวิตที่เหลวแหลกเพราะไม่มีใครห้ามได้ มีพี่สาวคนหนึ่งของคนไข้เป็นคนดีแต่ไป ทำงานต่างประเทศและตั้งตัวได้ มีความรู้สึกที่ตัวเองผิดที่ละทิ้งน้องไปไม่ช่วยดูแลน้องชาย

ที่อยู่ในประเทศไทยให้เป็นคนดี ดังนั้นการกลับมาครั้งนี้ก็จะนำเงินมาช่วยรักษาน้องชาย เป็นการช่วยบรรเทา guilty conscience ที่ได้ละทิ้งน้องชายไป และเมื่อรู้ว่าทุกอย่างสายไป เสียแล้วจึงยกความผิดให้กับโรงพยาบาลก็เพื่อให้มีการแบ่งรับความผิดไปว่าถ้าหากโรงพยาบาลได้ให้การวิเคราะห์โรคได้เร็ว เขาอาจจะกลับมาให้เงินที่เขาที่อยู่ช่วยรักษาให้น้องชายเขาได้มีชีวิตอยู่ต่อไป และจะได้แสดงให้เห็นน้องชายเห็นว่าเขาก็รักและช่วยน้องชาย คนนี้ด้วยเหมือนกัน หลังจากผมได้ฟังการโต้เถียงเป็นเวลานานแล้ว ผมจึงเข้าใจความรู้สึกของพี่สาวผู้เป็นเสียงสำคัญที่โทษโรงพยาบาลว่าให้การรักษาช้าเกินไป ในที่สุดผมจึงขอพูดเป็นคนสุดท้ายว่าที่ผมออกจากบ้านมาดึกนี้ผมทำด้วยมนุษยธรรมและความยุติธรรม และผมไม่ต้องการที่จะคิดค่าปรึกษาคนไข้คนนี้เลย ผมได้พูดอย่างตรงจุดเลยว่าผมเข้าใจความรู้สึกของญาติว่าอยากจะให้คนไข้กลับฟื้นคืนสติเพื่อที่จะได้ให้เขารู้ว่ายังมีคนที่ยังรักเขาและจะทำทุกอย่างที่จะให้เขาดีขึ้น แต่อยากจะชี้ให้เห็นว่าวิถีทางชีวิตของคนไข้ันั้นได้ถูกกำหนดเมื่อหลายเดือนที่แล้ว เมื่อคนไข้ได้เป็น AIDS ในระยะสุดท้ายก่อนที่คนไข้จะเข้าโรงพยาบาลเสียอีก และไม่มีการรักษาใดที่จะช่วยเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไข้ได้เลยไม่ว่าจะใช้เงินสักเท่าใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการดำเนินของโรคได้มาถึงขั้นสุดท้ายแล้ว และการทำอะไรให้ผู้ป่วยเพื่อจะประทังชีวิตไว้ก็จะเป็นการทำที่ไร้ประโยชน์เพราะเขาไม่สามารถจะกลับมารู้ตัวอีกได้และเป็นการรักษาที่ไร้ความหมายทั้งสิ้น ซึ่งในที่สุดญาติก็ยอมรับความเห็นนี้และเลิกที่จะเอาความผิดกับโรงพยาบาลต่อไป เรื่องทั้งหมดนำมาเล่าเพื่อจะแสดงให้เห็นว่าถ้าเราหยุดฟังเสียก่อน ก่อนที่จะพยายามอธิบายให้เขาฟังจะเป็นการช่วยสถานการณ์อย่างมาก

คล้ายแพทย์กับ Critical Mindset

เมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาที่เกสปุตตะ แคว้นกาลามะ ชาวนิคมได้นิมนต์ท่านมาเทศน์ให้ฟัง ท่านได้ให้คำสอนที่คล้ายแพทย์ควรที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพราะจะทำงานของเราถูกต้องและได้ผลดี ท่านได้สอนว่า “มิให้เชื่อ 1) โดยฟังตามกันมา 2) โดยนำสืบกันมา 3) โดยเชื่อข่าวลือ 4) โดยอ้างตำรา 5) โดยนึกเดาเอา 6) โดยคาดคะเน 7) โดยตรึกตามอาการ 8) โดยพอใจว่าชอบแก่ความเห็นของตน 9) โดยเห็นว่าพอเชื่อได้ 10) โดยเห็นว่าสมณะผู้นี้เป็นครูของเราแต่ให้สอบสวนจนรู้ได้ด้วยตัวเอง”⁴ สิ่งที่ท่านทิ้งไว้ให้เราเข้าใจก็คือ ให้เราไตร่ตรองด้วยปัญญาแล้วเกิดความเชื่อหรือไม่เชื่อด้วยตัวเอง คำสอนนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อคล้ายแพทย์ จากประสบการณ์ของผมเองในการที่ได้เป็นประธานในการประชุม morbidity และ mortality conference นับครั้งไม่ถ้วนและได้พบว่าความผิด

ที่เกิดขึ้นเพราะเชื่อมกันต่อๆมาโดยไม่เฉลียวใจนั้น ได้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า หลายครั้งที่ความผิดเกิดขึ้นเพราะได้รายงาน pathological section ที่ผิดมาตั้งแต่โรงพยาบาลแรกที่ส่งคนไข้มาหรือเชื่อมตามที่จดหมายที่ส่งตัวคนไข้มา ที่ร้ายที่สุดก็คือความผิดจะตกมาเป็นของ ศัลยแพทย์คนสุดท้ายที่งัดที่ไม่ได้ทำอะไรผิดนอกจากเชื่อมตามกันมา เราจะต้องใช้ critical mindset และตั้งข้อสงสัยและตรวจสอบใหม่อยู่เสมอ อย่าประมาท จงทบทวนข้อมูลทุกอย่างอย่างถี่ถ้วนอยู่เสมอ ถ้าท่านเห็นว่าข้อเตือนธรรมดาที่ผู้ใหญ่สั่งสอนเด็กละก็ ขอให้สำเนียงไว้ว่าเดิมพันที่เกิดขึ้นจากความผิดชนิดนี้ อาจจะหมายถึงชีวิตของคนไข้ก็ได้

การอ่านหนังสือแล้วมาอ้างว่าคนนั้นว่าอย่างนั้น คนนี้ทำอย่างนี้แต่อย่างเดียวโดยไม่ไตร่ตรองเหตุและผล และทำไมเขาจึงว่าอย่างนั้น หรือทำไมเขาทำอย่างนี้ ก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรจะทำเพราะจะทำให้คนอื่นมองเห็นว่าเรานั้นยังขาดด้วยปัญญา

ความผิดอีกชนิดที่ไม่ควรจะเกิดขึ้นเลยก็คือ ความผิดที่เป็น lapse of concentration ชั่วระยะสั้นๆเช่น ทำผ้าตัดผิดข้าง โดยไปตัดได้ข้างที่ตัดออก หรือทำผ้าตัดผิดระดับเพราะให้ผู้ช่วยเปิดและผู้ช่วยบอกว่าถูกแล้วแน่ๆ ความรับผิดชอบในที่สุดเกิดขึ้นกับใคร คงไม่พ้นตัวศัลยแพทย์เองนั่นแหละ มีสุภาษิตภาษาละตินที่ผมชอบมากและนำมาใช้สอนอยู่เสมอคือ "Errare humanum, perseverare diabolicum est" ซึ่งแปลว่าการทำความผิดเป็นธรรมดาของมนุษย์ แต่การทำความผิดที่ทำซ้ำๆ กันนั้นเป็นการกระทำของปีศาจ ดังนั้นเราจะต้องพยายามอย่าทำผิดซ้ำกันเป็นอันขาด ถ้ากลัวจะลืมเพราะเป็นเป็นเรื่องเล็กน้อยให้นึกว่าความผิดนั้นหมายถึงชีวิตของคนๆหนึ่ง จะทำให้มี impact ต่อความจำมากๆจะได้จำไม่ลืม

ศัลยแพทย์กับ Inventive mindset

ศัลยแพทย์ที่ดีจะมองหาว่าจะทำอะไรในงานของตัวก้าวหน้า และได้ผลดีอยู่เสมอ วิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้เราเกิดมี inventive mindset ก็คือฝึกหัดให้เป็นคนอยากรู้อยากเห็น และพยายามเรียนทุกอย่างที่เราจะทำให้ การ learn for the sake of learning ไม่จำเป็นจะต้องให้ "begin with the end in mind" เพราะบางอย่างที่เราเรียนนั้นบางที่ยังมองไม่เห็นจุดหมายปลายทาง ยกตัวอย่างให้เห็นชัดก็คือ หลานของผมหลายคนได้เล่นเกมส์คอมพิวเตอร์ชนิดที่ติดต่อกันทาง internet และติดกันงอมแงม บางที่ไม่ทำการบ้านและเป็นที่ห่วงใยของพ่อแม่ของเขา ผมได้ลองไปดูเขาเล่นเกมส์กัน และมองเห็นประโยชน์หลายอย่างที่อาจจะเกิดขึ้นกับการเล่นนี้ที่จะนำไปใช้ได้ในอนาคต แต่ยังไม่สามารถจะบอกได้ว่าเป็นอะไรในขณะนั้น ผมก็ได้แต่ปลอบใจพ่อแม่คือลูกของผมเองว่าไม่ต้องเป็นห่วง

เรื่องการเล่นเกมสัหรือกขอย่างเดีวคือฝึกให้เด็กเป็นคนที่มีความรับผิดชอบและทำการบ้านเสียก่อนที่จะไปเล่นเกม อีกหลายปีต่อมาเมื่อหลานคนหนึ่งของผมเข้ามาหาวิทยาลัยเขาได้เลือกวิชาที่เขารักที่จะเรียนด้วยตนเอง คือ computer graphic art หลานคนนี้ได้กระโดดเข้าเรียนด้วยความเต็มใจ และประโยชน์ที่ได้จากการเล่นเกมที่เขาเข้ามาเล่าให้ผมฟังนั้นมีอยู่หลายประการกล่าวคือ เขาคล่องกับการใช้ computer มากกว่าทุกคนในชั้น การที่เขาได้ chat ทาง internet กับคนที่เขาเล่นเกมด้วยกันทำให้เขาสามารถพิมพ์สัมผัสโดยไม่ต้องมอง keyboard ได้อย่างรวดเร็วทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และท้ายที่สุดข้อที่พ่อแม่เขาเป็นห่วงมากที่สุดก็คือการที่เด็กนั่งเล่นเกมอยู่หน้าจอ computer คนเดียวนานๆขาดการสังสรรค์กับผู้อื่น ทำให้เป็นคน shut in ก็ไม่เป็นไปอย่างนั้น เพราะเขาได้เรียนจากประสบการณ์การ chat ทาง internet ระหว่างการเล่นเกมและทำให้เกิดศิลปะในการใช้วาทศิลป์ในการซื้อขายต่อรองและอื่นๆ อีกสารพัด นี่คือนตัวอย่างของการ learn for the sake of learning และอาจจะนำไปใช้ประยุกต์ต่อไปในภายหน้าได้ ถึงแม้ว่าเราจะไม่เห็นประโยชน์ในขณะนั้น

ตัวอย่างของศัลยแพทย์ที่มี inventive mindset มากที่สุดที่ผมเคยเห็นมาได้แก่ บิดาแห่งวิชาศัลยของผมนคือ Professor Norman M. Dott ท่านเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงดังไปทั่วโลก ทั้งเมือท่านยังมีชีวิตอยู่และต่อเนื่องมาจนทุกวันนี้ ท่านเป็นคนแรกในโลกที่ได้ทำผ่าตัดคนไข้ที่มี ruptured intracranial aneurysm โดยการห่อ aneurysm ด้วย muslin gauze และคนไข้ได้รอดชีวิตและไม่มี neurological deficit ตัวอย่างของการที่มี inventive mindset ได้เป็นผลดีต่อกันมาได้แก่เรื่องการผ่าตัด pituitary gland โดยทาง transphenoid ผมจะขอบรรยายเรื่องของท่านที่มีบันทึกไว้อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้⁵

- ค.ศ.1923-1924 ท่านได้ไปศึกษา Neurosurgery กับ Harvey Cushing ที่โรงพยาบาล Peter Bent Brigham Hospital, Boston, USA
- ค.ศ.1924 Cushing ได้เลิกทำผ่าตัดโดยวิธีนี้ อาจจะเป็นเพราะปัญหาของการติดเชือ
- ค.ศ.1929 Norman Dott ได้กลับมาจาก Boston ได้ประดิษฐ์ head lamp และเครื่องมือที่ช่วยการผ่าตัดให้ได้ดีขึ้นได้แก่ transphenoidal speculum ทั้งชนิดที่มีหลอดไฟฟ้าติดตรงปลาย speculum และชนิดที่ไม่มีไฟ รวมทั้งเครื่องมือที่เลาะ mucoperiosteum ออกจาก nasal septum ในขณะนี้ได้เริ่มมีการใช้ penicillin ที่ค้นพบโดย Alexander Flemming อีกด้วย จำนวนคนไข้ที่ได้ทำผ่าตัดไปมีมากกว่า 80 ราย โดยไม่มี mortality และ morbidity เลย

- ค.ศ.1956 Gerald Guiot จาก Paris ได้มาดูการผ่าตัดและเรียนวิธีทำผ่าตัดนี้กับ Norman Dott และนำไปใช้ผ่าตัดคนไข้ของเขา ในระยะนี้ได้มีการผลิต image intensifier หรือที่เรารู้จักกันในขณะนี้ว่า C-arm mobile x-rayซึ่งยิ่งเพิ่มความปลอดภัยให้กับการผ่าตัดมากขึ้น
- ค.ศ.1962 Jules Hardy ได้ไปเห็นการทำผ่าตัดของ Guiot แล้วชอบใจจึงได้เรียนวิธีทำผ่าตัดนี้จาก Guiot และนำไปใช้กับคนไข้ของเขาที่ Montreal และในระยะนี้เริ่มมีการทำ operating microscope ออกมา Hardy จึงนำมาใช้ในการผ่าตัดนี้ทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นและได้กลายเป็นการผ่าตัดมาตรฐานในปัจจุบันนี้และแพร่หลายไปทั่วโลก

จะเห็นได้จากเรื่องที่ผมได้บรรยายมานี้ว่าการที่มี inventive mindset นั้นเป็นประโยชน์อย่างไรบ้าง ท่านต่างๆที่ได้กล่าวนามมานั้น ได้พยายามหาประสบการณ์ใหม่และทำให้ความรู้ได้เดินทางข้ามมหาสมุทร Atlantic ถึงสองครั้งก่อนที่จะกลายเป็นเทคนิคของการผ่าตัดที่ยอมรับกันและแพร่หลายไปทั่วโลก

Professor Dott เป็นศัลยแพทย์ที่รอบรู้สารพัดอย่างท่านสนใจกับความรู้อรอบตัวและอ่านหนังสือมาก การที่ท่านประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในอาชีพของท่านก็เพราะท่านรอบรู้และนำเอาความรู้ต่างๆมาประยุกต์ทำให้เกิดเป็นเทคนิคใหม่ที่เป็นประโยชน์ **ศัลยแพทย์กับ Emotional Intelligence (EQ)**

EQ หมายถึง emotional intelligence และได้รับการย่อเป็น EQ เพื่อให้คล้องจองกับ IQ (Intelligence Quotient) ซึ่งหมายถึง intelligence ที่เรารู้ได้ คำว่า EQ นี้ได้ใช้กันเป็นที่แพร่หลายและทั่วไป อารมณ์เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายในส่วนที่เรารู้จักกันทั่วๆ ไปว่า "heart" และเป็นองค์ประกอบของชีวิตที่สำคัญมากอย่างหนึ่งที่ศัลยแพทย์จะต้องคอยทะนุบำรุงให้ emotion ของตัวเองอยู่ในคุณภาพที่ดีอยู่ตลอดเวลาเพื่อการทำงานจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

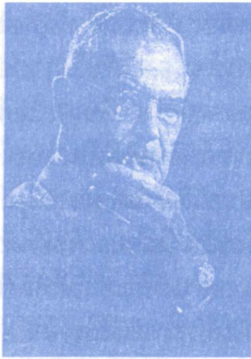
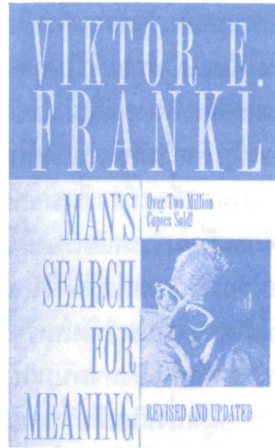

Fig. 10. Photographic portrait of Norman Dott by Grace Allison, a former patient who had been treated for a pituitary tumor as a child by Dott. (From Ruth C. Shaw JE. With sharp compassion. Norman Dott: Freeman Surgeon of Edinburgh, Aberdeen; Aberdeen University Press, 1990;273, with permission.)

รูปถ่าย -Prof. Normal M. Dott ศัลยแพทย์ตัวอย่างที่มีความรู้กว้างขวางในทุกด้าน และได้เป็นผู้ที่ผ่าตัดรักษา intracranial aneurysm สำเร็จเป็นคนแรกของโลก ได้ประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือผ่าตัดที่มีประโยชน์ หลากอย่างด้วยกัน โดยเฉพาะการทำ Transphenoid surgery รูปนี้เป็นรูปภาพของท่านที่วาดโดยคนไข้ที่ท่านได้ผ่าตัดรักษา pituitary adenoma ตั้งแต่เมื่อยังเป็นเด็กอยู่

รูปขาว -รูปหน้าปกหนังสือของ Viktor E. Frankl ชาวยิว ผู้ที่ได้ถูกจองจำใน concentration camp โดยพวก Nazi และรอดตาย และมีจิตใจปรกิตระหว่างถูกทรมานเพราะเขาได้ตัดสินใจว่าใคร hurt ร่างกายเขาได้ แต่เขาจะไม่ยอมให้ hurt จิตใจเขาเป็นอันขาด

ภาพซ้าย -ศ.ชัชวาล อิสสถานนท์ ศัลยแพทย์ผู้มีเมตตาธรรมสูง และเป็นทั้งรักและเคารพของคนทุกคนที่ได้เข้าไปใกล้ชิดหรือเคยทำงานกับท่าน ท่านได้ช่วยทุกคนโดยไม่หวังผลตอบแทน ท่านดูแลคนไข้ของท่านด้วยเมตตาธรรมจริงๆไม่ว่าจะเป็นใคร ขาดใจหรือมีฐานะเช่นใด

ภาพข้างบน -ไปเยี่ยมโครงการอุดร สมัยที่ท่านเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล และได้รับการต้อนรับอย่างยินดีจากแพทย์และพยาบาลศิริราชที่ไปปฏิบัติงานที่จังหวัดอุดร

ผมได้สังเกตเห็นว่าคล้ายแพทย์บางท่านเมื่อกำลังผ่าตัดตอนสำคัญกลับกลัวความผิดพลาดจนลนลานไปหมดทำอะไรไม่ถูก ไม่กล้าตัดสินใจ ผมได้มีโอกาสอ่านหนังสือชื่อ *The Power of Resilience* ที่แต่งโดย psychiatrists สองท่าน คือ Robert Brooks และ Sam Goldstein⁶ หนังสือเล่มนี้ได้บอกถึงวิธีที่จะทำให้จิตใจเกิดเป็น resilient mindset โดยใช้ "Attribution Theory" ที่ผมอยากจะนำมาเสนอให้ท่านพิจารณา เพื่อจะได้ใช้เป็นประโยชน์ แต่ก่อนที่ผมจะเสนอเรื่องนี้ให้ท่านพิจารณานั้น ผมอยากจะยกตัวอย่างให้ชัด ๆ มาบรรยายเสียก่อนว่าถ้าเขาไม่รู้จักใช้ attribution theory แล้วจะทำให้เกิดข้อเสียอะไร

เรื่องนี้เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่นอกจากค่าแรงซ่อมแซมบ้านมีราคาแพงมากแล้วยังหาคนมารับซ่อมแซมตามบ้านได้ยากอีกด้วย วันหนึ่งภรรยาของผมไปบ้านของชายผู้หนึ่งเกิดเสียขึ้นมาและหาคนแก้ไขไม่ได้ เขาจึงบอกกับภรรยาของเขาว่าเขาจะลองแก้ไขดูเอง แต่ขอออกตัวเสียก่อนด้วยว่าเขาไม่เก่งเลยเรื่องการซ่อมแซมอย่างนี้ เขาได้ไปหาช่างกุญแจบ้านที่ดีที่สุดมาอันหนึ่งและศึกษาคู่มือวิธีการติดตั้งครั้งแล้วครั้งเล่า จนกระทั่งคิดว่าตัวเองสามารถจะทำได้ดี และก็ได้พยายามทำจนกระทั่งเสร็จลงอย่างเรียบร้อยสมกับที่เขาต้องการทุกอย่าง แต่ปรากฏว่ากุญแจที่เขาติดตั้งนั้นใช้ไม่ได้สิ่งแรกที่เขาทำคือโทษตัวเองและบอกกับภรรยาเขาว่าเห็นไหมบอกแล้วไม่เชื่อว่าเขาเป็นคนที่ไม่มีความสามารถทางการช่างนี้เลยไม่ควรปล่อยให้เขาทำงานนี้ หลังจากนั้นอีกนานเขาจึงได้หาช่างกุญแจได้ และเมื่อช่างกุญแจมาตรวจดูได้พบว่าการติดตั้งกุญแจนั้นถูกต้องดีทุกอย่าง แต่การที่กุญแจไม่ทำงานนั้นเป็นเพราะว่ากุญแจนั้นมีข้อบกพร่องมาตั้งแต่แรกโดยแท้จริงแล้วชายผู้นั้นโทษตัวเองไม่ถูกต้อง และทำให้ตัวเองหมดความมั่นใจจากเรื่องที่เขาไม่ได้ทำขึ้น

จากตัวอย่างข้างบนทำให้เราพอจะเข้าใจในทำนองเดียวกัน เราอาจจะโทษตัวเองโดยเหตุผลที่ผิด ทำให้ขาดความมั่นใจโดยไม่จำเป็น และมีเหตุการณ์ที่เกิดในทำนองนี้ อย่างมากมายในชีวิตจริง การที่จะแก้ไขไม่ให้เรื่องนี้เกิดขึ้นก็คือเราต้องใช้ Attribution theory เข้าพิจารณาโดยที่เราจะต้องพิจารณาว่าอะไรคือต้นเหตุของความผิดและเราจะทำอย่างไรบ้างที่จะไม่ให้มันเกิดขึ้นอีก การโทษตัวเองโดยไม่พิจารณาให้ละเอียดว่าความผิดเกิดได้อย่างไรแล้วมัวแต่โทษตัวเองอาจจะทำให้หมดความมั่นใจลงเรื่อยๆ และไม่สามารถจะประกอบกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ Attribution theory เข้ามาบริหารจัดการจิตใจจะทำให้เราเป็นคนที่มี resilient mindset สามารถจะยึดหยุ่นจิตใจไม่ให้เกิด "negative script" ที่จะทำให้หมดความเชื่อมั่นในตัวเองและจะไม่สามารถทำหน้าที่ของคล้ายแพทย์ได้อย่างเหมาะสม

ในด้านตรงกันข้าม ศัลยแพทย์บางท่านมีแต่ความถ่อมตัว และบางทีก็มากเกินไป จนกระทั่งเกิดเป็นคนที่เราเรียกว่า success phobia ซึ่งมักจะพบกับคนที่ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง และคิดถึงตลอดเวลาว่า success ที่เคยมีนั้นเป็นเพราะตัวเองโชคดี และกลัวว่าจะไม่สามารถที่จะทำให้เกิดความสำเร็จได้ซ้ำอีก เวลาคนเขามาสรรเสริญในความสามารถที่ควรจะยอมรับไว้ด้วยดี กลับกลัวว่าไม่ควรจะได้รับการสรรเสริญนั้นๆ เพราะความสำเร็จนั้นเกิดจากความโชคดี และไม่รู้ว่าจะทำให้เกิดใหม่ได้อีก กลัวว่าวันใดวันหนึ่งคนจะค้นพบว่าตัวเองไม่เก่งจริง ความรู้สึกอย่างนี้มักจะเกิดกับคนที่มี low estimation กับงานและผลงานของตัวเอง วิธีที่จะใช้บริหาร negative script นี้ก็คือให้ใช้ Attribution theory โดยแยกแยะว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นเพราะเหตุใดที่ทำให้เราเกิดความสำเร็จ อาจจะเป็นเพราะความสามารถที่ใช้ operating microscope ได้ดี อาจจะเพราะการพิเคราะห์โรคได้ดีและสามารถพบโรคในระยะที่สามารถผ่าตัดได้ผลดี และสิ่งอื่นที่เป็นข้อดี แล้วเกิดผลบวกเหล่านี้ไว้ให้เป็น "Island of competence" ที่เราสามารถจะเรียกมาใช้ได้อีกเมื่อมีเหตุการณ์อย่างเดียวกันเกิดขึ้นในภายหลัง การกระทำอย่างนี้ ไม่ใช่เป็นการโอ้อวด การโอ้อวดเป็นสิ่งที่ไม่ดี และการโอ้อวดนั้นมักจะเป็นสิ่งที่บอกให้คนอื่นที่ข้างสังเกตุว่าเราเป็นคนที่ไม่มีความมั่นใจและใช้ความโอ้อวดกลบเกลื่อนความไม่มั่นใจในตัวเอง แต่การใช้ island of competence นี้เป็นการกระทำที่เราเท่านั้นที่รู้ว่า เป็นของของเราเองและจะนำมาใช้อีกเมื่อไรก็ได้

ผมแนะนำให้ศัลยแพทย์ทุกท่านบันทึกความผิดและความถูกต้องที่ท่านได้ทำไว้ โดยใช้ Attribution theory และแยกแยะว่าอะไรคือสิ่งที่จะต้องแก้ไข และอะไรควรเป็น islands of competence ของเรา การผ่าตัดที่ยากและนานๆจะได้ทำสักที ถ้าเราจดรายละเอียดไว้ และเมื่อมีคนไข้ที่เป็นอย่างเดียวกันที่ต้องรับการผ่าตัดเราควรจะอ่านบันทึกที่เราทำไว้ ท่านจะพบว่าเป็นการช่วยการผ่าตัดของท่านได้มาก และจะเพิ่มอัตราของความสำเร็จให้มากขึ้น

พลังแห่งเมตตา

เมื่อปี ค.ศ. 1950 Alice A. Bays และ Elizabeth Jones Oakbery ได้เขียนถึงเรื่องที่น่าทึ่งเรื่องหนึ่งในหนังสือ *The Power of Kindness* (American Religious House, 1950)⁷ และผมขอนำมาบรรยายให้พวกเราตระหนักในพลังของเมตตาดังต่อไปนี้

มีเด็กหนุ่มคนหนึ่งกำลังทำงานอยู่ในฟาร์มแห่งหนึ่งในประเทศสกอตแลนด์ได้ยื่นเสียงร้องขอให้ช่วยจากทะเลสาบที่อยู่ไม่ไกลจากที่เขาอยู่ เขารีบวิ่งไปที่ริมทะเลสาบแห่งนั้น และพบว่า มีชายหนุ่มผู้หนึ่งกำลังจะจมน้ำอยู่ เขาจึงกระโดดลงไปในน้ำและช่วยชีวิตชาย

คนนั้นไว้ อีกประมาณสองปีต่อมาเขาได้รับโทรศัพท์จากชายหนุ่มผู้นั้นว่า บิดาของชายหนุ่มนั้นเป็นขุนนางอังกฤษที่มีตำแหน่งสูงในรัฐบาล และอยากจะตอบแทนให้เด็กหนุ่มที่ได้ช่วยชีวิตลูกชายของเขาไว้โดยจะให้ทุนการศึกษาให้เรียนต่อในมหาวิทยาลัย เด็กหนุ่มชื่อนานนั้นจึงเลือกเรียนแพทย์ และได้เรียนแพทย์ที่โรงพยาบาล Saint Mary Hospital ที่เมืองลอนดอน และต่อมาได้เรียนจนจบและได้ปริญญาแพทย์เกียรตินิยม เขาขอเรียนต่อทาง biology และในที่สุดด้วยยาซีพินี่เขาได้ค้นพบ penicillin ชื่อของท่านผู้นี้คือ Alexander Fleming และได้รับรางวัล Nobel prize และมียศเป็น Sir Alexander Fleming และคนที่เขาได้ช่วยชีวิตไว้มีชื่อว่า Winston Churchill ซึ่งต่อมาได้เป็นนายกรัฐมนตรีประเทศอังกฤษ และได้เป็น Sir Winston Churchill

ต่อมาเมื่อระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง Winston Churchill ในขณะที่เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศอังกฤษ และกำลังเป็นผู้นำของฝ่ายสัมพันธมิตรที่สำคัญ ที่ต่อสู้กับฝ่ายอักษะคือประเทศเยอรมันนี และอิตาลี เมื่อเขาได้เดินทางไปทางเหนือของทวีปอาฟริกาได้เป็นโรคปอดอักเสบอย่างรุนแรง มีไข้สูงและมีอาการที่ทรุดลงอย่างรวดเร็ว เป็นที่น่าหนักใจต่อฝ่ายสัมพันธมิตร และก็เป็นอีกครั้งหนึ่งที่ Alexander Fleming ได้ช่วยชีวิต Winston Churchill โดยเขาได้บินเอา penicillin ที่เขาค้นพบไปรักษา Churchill จนหายสนิท

ผมได้ติดตามอยากทราบรายละเอียดต่อไป และได้เข้าไปค้นหาที่ Official web site ของ Winston Churchill ก็ได้ทราบว่า มีผู้สนใจอยากจะทำเรื่องต่อไปด้วยเหมือนกันว่าเป็นความจริงหรือไม่ และได้เขียนไปถาม ที่ web site นี้หลายสิบราย ผู้ที่ดูแลประวัติของ Sir Winston Churchill ได้ตอบว่าไม่มีรายละเอียดของเรื่องนี้บันทึกไว้และเขาไม่สามารถจะปฏิเสธหรือยืนยันให้ได้ แต่อย่างไรก็ตามมันเป็นเรื่องที่น่าทึ่งและได้แสดงถึงความเมตตาที่นั่นกลับไปกลับมาอย่างทวิคุณเสมอและไม่มีวันสูญหาย ทั้งผู้ให้และผู้รับ

ศัลยแพทย์ที่ผมเห็นว่าควรจะเป็นตัวอย่างของผู้ที่มีเมตตาธรรมสูงมากที่ผมเคยเห็น คงจะไม่มีใครเกินศาสตราจารย์นายแพทย์ชัชวาล โอสถานนท์ ผมได้เคยใกล้ชิดกับท่านในฐานะลูกศิษย์ในฐานะที่เคยเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของท่านเมื่อท่านเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล ในฐานะที่ท่านเคยส่งคนไข้มาให้ผมรักษา และในฐานะที่ได้เคยร่วมทำงานกับท่านเมื่อท่านเป็นคณบดีคณะสังคมศึกษา และผมเป็นรองอธิการบดีอยู่ขณะนั้น ความเมตตาที่ท่านมีนั้นให้ทุกคนหมดไม่ว่าจะเป็นคนจน คนมั่งมี คนธรรมดาหรือคนมีตำแหน่งสูง ที่ประทับใจเป็นพิเศษก็คือการช่วยเหลือของท่านบางทีกระทำอยู่เบื้องหลังโดยไม่มีใครรู้ และบางทีผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือเองก็ไม่ทราบเพราะท่านไม่พูด และไม่เคย

ทวงบุญคุณเพียงแต่คนที่ใกล้ชิดและทำงานกับท่านเท่านั้นที่จะทราบ ผมมีความรู้สึกที่ถึงต่อคุณลักษณะพิเศษของท่านและได้พยายามนำมาฝึกหัดให้มีเมตตาธรรมตามอย่างท่าน โดยเฉพาะในเรื่องการให้เมตตาต่อคนไข้ นอกจากนี้เมื่อท่านเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย ท่านได้ช่วยผู้ได้บังคับบัญชาของท่านทุกคนที่ท่านจะช่วยให้ ให้การส่งเสริมและสนับสนุนทุกอย่างต่อผู้น้อย และยังว่ากล่าวคนที่ทำงานแบบราชการที่ทำให้ทุกอย่างล่าช้างานที่ควรจะสำเร็จเสร็จสิ้นไปแล้วก็กลับต้องรอหรือกลายเป็นไม่สำเร็จท่านเป็นบุคคลพิเศษที่ได้ให้ความเมตตาต่อทุกคนเท่ากันหมดจริงๆ และความเมตตาที่ให้นั้นดูเหมือนเกิดขึ้นอย่างธรรมชาติของท่านเองโดยไม่หวังผลตอบแทนอะไรเลย นับว่าท่านเป็นศัลยแพทย์ที่มีเมตตาธรรมที่สูงจริงๆ

เมตตาธรรมเป็นสิ่งที่แปลกตรงที่ว่ายิ่งให้แทนที่จะหมดกลับตรงกันข้าม ยิ่งมีมากขึ้นอีกเมตตาธรรมทำให้เกิดความสุขใจของผู้ให้โดยไม่รู้ตัวและจะสะท้อนออกมาในสีหน้าท่าทางของผู้นั้น ใครเห็นก็เกิดความเลื่อมใสและอยากเข้าใกล้ อยากจะมารู้จัก นับว่าเป็นรัศมีที่เกิดขึ้นรอบตัว เป็นเกราะป้องกันตัวต่ออันตรายที่อาจจะมิต่อตัวเราได้ตลอดเวลา ในการที่เราเป็นแพทย์ เราจะขาดคุณธรรมนี้ไม่ได้ และควรจะมีให้เกิดขึ้นเป็นนิสัยอย่างหนึ่งที่เราปฏิบัติด้วยความเคยชินออกมาเองโดยไม่ต้องบังคับ

ศัลยแพทย์กับ Spiritual Intelligence (SQ)

Spiritual intelligence เป็นส่วนสุดท้ายที่จะพูดถึง ความจริง SQ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของชีวิต Richard Wolman ได้เขียนไว้ในหนังสือ *"Thinking with your soul"* เมื่อ ค.ศ. 2001 ว่า "By spiritual I mean the ancient and abiding human quest for connectedness with something larger, with the worlds of history and nature, with the indivisible winds of the spirit, with the mystery of being alive."⁸ สำหรับผมเองพบว่าเป็นเรื่องยากมากที่จะอธิบายว่าอะไรคือสปีริต ความจริงในหมู่พุทธศาสนิกชนด้วยกันแล้ว ทุกคนทราบดีว่าสปีริตหรือ soul นั้นได้แก่คุณธรรมทั้งหลายที่ทุกคนทราบและมีอยู่แล้ว คงต้องการการทำนุบำรุงให้กล้าแข็งมากขึ้นเท่านั้น ผมคงไม่มีความสามารถที่จะเทศน์หรือบรรยายในสิ่งเหล่านี้ แต่จะขอจำกัดการบรรยายลงไปในเรื่องที่ผมถือว่าเป็น spiritual intelligence ที่สำคัญที่ศัลยแพทย์ทุกคนควรมีและรู้จักวิธีที่จะทำให้มีเพิ่มขึ้น สิ่งนี้ก็คือ **กำลังใจในการทำงานของศัลยแพทย์** - ทำอย่างไรเราจะไม่เบื่อในงานและหน้าที่ความรับผิดชอบของเรา และกลับทำให้เกิดมี enjoyment กับงานของเรา

เมื่อไม่นานมานี้ผมได้อ่านวารสารรายเดือนชื่อ Golf digest และเขาได้กล่าวถึงภาวะอย่างหนึ่งของนักกอล์ฟที่กำลังเล่นดีมากๆ อย่างเช่น Tiger Woods ที่ได้รับรางวัล major tournament หลายครั้ง เป็นที่ทราบกันอยู่ดีว่าการแข่งใน major tournament นั้นเต็มไปด้วยความกดดันในทุกๆ ด้าน นักกอล์ฟเหล่านี้ได้บรรยายถึงภาวะที่เขาที่กำลังอยู่ในขณะนั้นว่า เขาไม่ได้ยินเสียงคนโห่ร้องอย่างดังสนั่นรอบข้าง เขารับรู้แต่อย่างเดียวคือสิ่งที่เขากำลังทำอยู่และจะทำด้วยความสามารถที่เขาได้ฝึกมาเป็นเวลานาน และเป็นอย่างดีเท่านั้น ความคิดที่ว่าอาจจะพลาดไม่มีอยู่ในหัวเขาเลยแม้แต่เพียงนิดเดียว และการกระทำนั้นจะเกิดขึ้นในลักษณะที่ถูกต้องอย่างพร้อมมูล วารสารกอล์ฟนั้นได้อ้างถึงหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ Flow: the Psychology of Optimal Experience⁹ ซึ่งแต่งโดยศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาและ human resource ของ University of Chicago ผมจึงได้ไปซื้อมาอ่านและพบว่า เป็นหนังสือที่น่าสนใจมาก หนังสือเล่มนี้ได้ตีพิมพ์มาประมาณสิบกว่าปีมาแล้ว Prof. Mihaly Csikszentmihalyi ได้เขียนถึงการสัมภาษณ์คนในหลายอาชีพรวมทั้งในวงการกีฬาต่างๆ เป็นจำนวนมากหลายพันคนที่ได้เกิดมีภาวะที่เขาเรียกว่า “Flow” โดยให้แต่ละคนบรรยายประสบการณ์ของเขาขณะที่เขาอยู่ในภาวะดังกล่าว และนำประสบการณ์ของแต่ละคน มาประมวลเปรียบเทียบกัน เขาพบว่าแต่ละคนได้บรรยายความรู้สึกที่คล้ายคลึงกัน โดยแต่ละคนก็จะพูดถึง awareness ชนิดหนึ่งที่บางคนจะรู้สึกว่าเวลาหยุดนิ่ง เวลาหลายชั่วโมงจะรู้สึกเหมือนประเดี๋ยวเดียว หรือในทางตรงกันข้ามนักแสดงบางคนเช่นนักแสดงน้ำแข็งที่ทำการกระโดด และหมุนตัวสองสามรอบ หรือนักบัลเล่ย์ที่หมุนตัวรอบตัวเองหลายรอบ ซึ่งการแสดงอย่างนี้เป็นของที่ยากและต้องการการฝึกมาเป็นอย่างดี และจะต้องใช้ concentration ที่สูงสุดจึงจะทำได้ นักแสดงเหล่านี้ จะรู้สึกตรงกันข้ามคือเวลาจะขยายออกเพียงระยะเวลาไม่กี่วินาทีจะรู้สึกว่ามันนานมาก ทุกคนจะไม่กลัวกับความผิดพลาดหรือผลของการกระทำแต่จะใจจดจ่อต่อการกระทำในขณะนั้นแต่อย่างเดียว และไม่มี awareness ต่อสิ่งรอบข้าง นักไต่หน้าผากก็จะนึกถึงการเคลื่อนไหวของลำตัวแขนขาเป็นไปตามที่ได้ฝึกมาเป็นอย่างดีเป็นเวลานาน ไม่กลัวว่าจะตกลงมา และไม่มีเวลาจะนึกถึงความกลัวใด ๆ ทั้งสิ้น ศัลยแพทย์ก็เป็นคนกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการสัมภาษณ์ด้วยเหมือนกันและได้ให้ข้อมูลว่าในระหว่างการผ่าตัดที่ critical และละเอียดอ่อนนั้นทุกคนได้มีประสบการณ์อย่างเดียวกัน ผมเองเมื่อมานึกย้อนหลังได้รู้ตัวว่าได้อยู่ในภาวะอย่างนั้นไม่รู้กี่ครั้งก็หน ในขณะที่ใจจดจ่อกับการผ่าตัดที่ยากและสำคัญ โดยเฉพาะเวลาใช้กล้อง operating microscope ถ้าเราอยู่ในภาวะ flow นี้มือจะนิ่งไม่สั่นหมดความกลัวว่าจะทำอะไรผิดพลาด และรู้สึกทั้งหมดขึ้นกับการผ่าตัดอย่างเดียว การเคลื่อนไหวกับความคิดเป็นไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหมด ต้องการจะทำอะไรก็ทำได้เสมอ เหมือนกับใช้ “บินด้วย autopilot” พอเสร็จจึงยกหน้าออกมาจากกล้องก็พบว่าเวลา

ล่องไปหลายชั่วโมง โดยไม่รู้สึกรู้หายหรือหิวอาหารทั้งที่ได้ผ่านเวลาอาหารมาหลายชั่วโมงแล้วก็ตาม

การสรุปของ Prof. Csikszentmihalyi ก็คือคนที่จะมี flow ได้นั้นจะต้องมีบุคลิกที่เขาเรียกว่า “complex personality” และงานที่ทำงานจะต้องเป็น autotelex ซึ่งหมายความว่า เป็นงานที่มีจุดมุ่งหมายเด่นชัดด้วยตัวของมันเอง การที่จะมี complex personality ได้นั้นจะต้องมี 5 Cs กล่าวคือจะต้องมี clarity ของสิ่งที่จะทำ โดยไม่ขัดกับความรูสึกของตัวเอง และจะต้องสามารถวัดผลความสำเร็จได้ทันที และไม่คลุมเครือ ต้องมีความสามารถที่จะ Center ให้งานนั้นเป็นจุดศูนย์กลางในตัวเราโดยไม่ต้องคิดถึงอย่างอื่นในขณะที่กำลังทำงานนั้น งานนั้นจะต้องเป็นงานที่เป็น Choice ของตัวเอง ไม่ใช่ถูกบังคับให้ทำโดยที่ตัวเองไม่ชอบ ต้องมี Commitment กับงานนั้นอย่างแท้จริง และท้าทายที่สุดงานนั้นจะต้องเป็น Challenge คือต้องมีความท้าทายที่ตัวเองต้องการเอาชนะ

Prof. Csikszentmihalyi ได้อธิบายคำสองคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันได้แก่คำว่า pleasure และ enjoyment มนุษย์เรานั้นมี pleasure ที่เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องเรียน เช่นเวลาหิวเมื่อได้กินอาหารก็จะเกิดมี pleasure โดยไม่ต้องมีการเรียน การฝึกมาก่อน แต่ข้อเสียก็คือถ้ามี pleasure มากไปจะเป็นอันตราย เช่นกินอาหารมากจนอ้วนเกินไป เป็นต้น ส่วน enjoyment นั้นเป็นคนละอย่างกับ pleasure ตรงที่ว่า enjoyment นั้นจะต้องมีความท้าทายที่เราจะต้องเอาชนะมันให้ได้โดยการเรียน การฝึก การทดลองหาประสบการณ์ ความเพียร และอื่นๆ และเมื่อเราชนะมันก็จะเกิดเป็น enjoyment ขึ้นมา ถ้าเราหาความท้าทายให้สูงขึ้นไปอีกและเราจะเอาชนะมันได้ ก็จะเพิ่ม enjoyment มากขึ้นอีก และถ้าทำติดต่อกันอาจจะเกิดเป็นภาวะ “Flow” ขึ้นได้

การหาความท้าทายก็มีความสำคัญ ถ้าหากเราหาความท้าทายที่สูงเกินไป จะทำให้เราท้อใจเสียแต่แรก และถ้าจำเป็นต้องทำงานทุกอย่างที่ท้อใจอย่างนั้นจะทำให้เราหมดกำลังใจในทางตรงกันข้ามถ้าความท้าทายนั้นต่ำเกินไปก็จะทำให้เราเบื่อและหมดสนุก วิธีที่ผมใช้อยู่เสมอเมื่อรู้สึกว่าการทำผ้าตัดจะต้องละเอียดอ่อน จะต้องใช้เวลานานหลายชั่วโมง ผมจะทอนการผ้าตัดให้เป็นขั้นตอน โดยพยายามให้แต่ละขั้นตอนสูงกว่าความสามารถเล็กน้อยและเมื่อเราทำเสร็จขั้นตอนแรกโดยเรียบร้อยดีก็จะมี enjoyment ขึ้น ต่อมาเรากำหนดขั้นต่อไปให้มีความท้าทายสูงขึ้นอีกแต่ไม่มากจนเกินไป พอเราเอาชนะมันได้ก็จะมี enjoyment ขึ้นอีกจนกระทั่งเกิดเป็นความสุขที่ได้ทำงานเป็นผลดี อันอาจจะทำให้เกิด flow ขึ้นและเราจะเริ่ม “บินด้วย autopilot” และเมื่องานสำเร็จลงแล้วบางทีไม่ทราบเลยว่าเวลาได้ผ่านไปหลายชั่วโมงแล้ว

ความลับของชีวิตคืออะไร ทำไมเราจะมีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้โดยมี enjoyment ต่อการมีชีวิตอยู่ต่อไป ความลับนี้คงจะต้องช่วยกันหาต่อไปว่าเป็นอะไรแน่ในที่สุด แต่ในขณะนี้อาจจะเป็นได้ว่าความลับนี้คือความท้าทายนี้เอง ความท้าทายที่เราจะต้องเพาะให้งอกงามไม่มีวันหยุด และเราชนะมันแล้ว ก็จะต้องแสวงหาความท้าทายต่อไปอีก และในอาชีพของเรานั้น การชนะได้หมายถึงการได้ช่วยชีวิตมนุษย์ หรือทำให้ชีวิตมนุษย์มีคุณภาพดีขึ้น นอกจากจะเกิดมี enjoyment จากการชนะความท้าทายแล้ว ความสุขใจก็จะยิ่งเพิ่มมีความหมายเพิ่มขึ้นอย่างมากมาหาอะไรมาเปรียบได้ยาก

โดยสรุป ในการที่ศัลยแพทย์จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องเป็นคนที่มี effective และทำงานด้วย whole person พร้อมมูล กล่าวคือจะต้องมี body, mind, heart และ soul หรือ spirit ที่ร่วมทำงานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และจะต้องหาปัญญาเพิ่มเติมอยู่เสมอในทุกด้านได้แก่ PQ, IQ, EQ และ SQ

The Eighth Habit

เมื่อปีที่แล้วผมได้เดินทางไปประเทศสหรัฐอเมริกาอีกครั้งหนึ่งและได้พบว่า Stephen Covey เขียนหนังสือออกมาอีกเล่มหนึ่งชื่อ The Eighth Habit¹⁰ และหนังสือเล่มนี้ได้สอนถึงวิธีที่จะ Find your own voice and inspire others to find theirs ผมคิดว่าผมได้พบเสียงของผมเองแล้วและวันนี้ผมหวังว่าผมคงได้มีส่วนคลุ้ใจให้ทุกท่านในที่นี้ โดยเฉพาะเพื่อนศัลยแพทย์ ให้พยายาม find your own voice เพื่อที่จะได้รู้จักการดำรงชีวิตที่มีความหมายและมี enjoyment (Learn to live) เพื่อที่จะได้เรียนรู้ต่อไปอย่างไม่มีวันหยุด (Live to learn) เพื่อที่จะแผ่เมตตาให้กับมนุษยชาติ (Learn to love) และเพื่อที่จะทำให้โลกนี้ดีขึ้นเพื่อคนใน generation ต่อไป ซึ่งเป็นขบวนการที่ท่านจะเริ่มได้ตั้งแต่บัดนี้จนตลอดชีวิตของท่าน (Leave this world a better place for the next generation)

“ขอบคุณครับ”

- PQ (Physical Intelligence): Learn to live
- IQ (Intelligence): Live to learn
- EQ (Emotional Intelligence): Learn to love
- SQ (Spiritual Intelligence): Leave this world a better place for the next generation

ขอขอบคุณอาจารย์วรวิทย์ จรรย์วานิชย์ และคุณวนิดา เมฆสถิตย์ แห่งโรงพยาบาลศิริราช
ที่ได้กรุณาหารูปภาพประกอบเรื่องที่บรรยายนี้ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการศิริราช/อูตร

References

1. Covey RC. The 7 Habits of Highly Effective People, Free Press, Simon and Schuster Inc, 1990.
2. Frankl VE. Man's Search for Meaning. An Introduction to Logotherapy. Boston: Beacon Press, New York, 1963.
3. พรรณี ต้นสกุล,
โครงการส่งเสริมการศึกษาแพทย์สำหรับชาวชนบทของมหาวิทยาลัยมหิดลและกระทรวงสาธารณสุข,
โรงพิมพ์ ร.ส.พ. กรุงเทพฯ, พ.ศ. ๒๕๒๕.
4. พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ย่อความจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ๔๕ เล่ม,
มหาหมกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ พิมพ์ครั้งที่ ๑๖ พ.ศ. ๒๕๓๙.
5. Lanzino G, Laws ER. Key personalities in the development and popularization of the transphenoidal approach to pituitary tumours: an historical overview. Neurosurg Clin N Am 14, 2003, 1-10.
6. Brooks R, Goldstein S. The Power of Resilience, McGraw-Hill, New York 2003.
7. Bays AA, Oakbery EJ. Worship Programs for Juniors in a chapter entitled "The Power of Kindness.", American Religious House, 1950.
8. Wolman R. "Thinking with your soul". New York: Harmony Books, 2001, p. 26.
9. Csikszentmihalyi M, Flow: The Psychology of Optimal Experience. Harper Perennial, Harper Collins Publishers, 1991.
10. Covey RC. The 8th Habit. Free Press, Simon and Schuster Inc, 2004.

ความเป็นมาในการจัดปาฐกถาเปรม บุรี

เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติคุณของศาสตราจารย์เกียรติคุณเปรม บุรี ซึ่งถือว่าเป็นปูชนียบุคคลคนหนึ่งของคุณะฯ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ร่วมก่อตั้งคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และเป็นหัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์คนแรก ท่านได้วางรากฐานการศึกษาทางศัลยศาสตร์ของคุณะฯจนเป็นปึกแผ่นและมีชื่อเสียงจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้ก่อตั้งศูนย์เวชศาสตร์ชุมชนของคุณะฯอีกด้วย นับว่าท่านเป็นผู้ที่มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงต่อชาวรามาคิดอย่างยิ่ง ภาควิชาศัลยศาสตร์จึงได้จัดปาฐกถาเปรม บุรี เพื่อเป็นเกียรติแด่ท่านเป็นประจำมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547

ครั้งที่ 1 วันอังคารที่ 16 พฤศจิกายน 2547

เรื่อง **“ประสบการณ์หลังเกษียณอายุราชการ”**

โดย : ศาสตราจารย์เกียรติคุณเปรม บุรี

ครั้งที่ 2 วันพุธที่ 16 พฤศจิกายน 2548

เรื่อง **“คุณสมบัติของศัลยแพทย์ที่ดี”**

โดย : ศาสตราจารย์เกียรติคุณสิระ บุณยะรัตเวช

ครั้งที่ 3 วันจันทร์ที่ 20 พฤศจิกายน 2549

เรื่อง **“เมื่อศัลยแพทย์ถูกรังเรียน”**

โดย : รองศาสตราจารย์นายแพทย์ทองดี ชัยพานิช

